

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาพสังคมที่บุคคลอยู่ในกลุ่ม บุคคลอาจกระทำพฤติกรรมแตกต่างจากเมื่ออยู่ลำพัง เป็นการคล้อยตามหรือกระทำตามกันของคนส่วนใหญ่อันเนื่องมาจากการกดดันของกลุ่ม คือ ทำตาม การคาดหวังของคนส่วนใหญ่ในกลุ่ม ซึ่งมีผลให้บุคคลกระทำตามกลุ่มโดยอาจไม่มีความเชื่อหรือเห็นจริงตามกลุ่ม แต่เพื่อได้รับรางวัลหรือหลีกเลี่ยงจากการลงโทษจากสมาชิกในกลุ่ม การกระทำตรงกันของสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มเป็นเกณฑ์ปกติหรือเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในกลุ่ม สมาชิกคนใดในกลุ่มที่ไม่ปฏิบัติตามเกณฑ์ปกติของกลุ่มจะได้รับการกดดันของกลุ่มให้คล้อยตามเกณฑ์ปกติหรือกระทำตามกลุ่ม ดังนั้นจึงอาจพบเห็นการคล้อยตามกลุ่มอันเนื่องมาจากการกดดันของกลุ่มในสังคม ตัวอย่างเช่น การกระทำพฤติกรรมตามสมัยนิยม บุคคลจะรู้สึกอยากทำตามให้เหมือนคนอื่น เพื่อจะได้ไม่เสียหน้า ดังการใช้ภาษาพูดคำว่า "เซ็ง" "กูละเบือ" "ประสาท" เพลงบางเพลงที่ผู้คนร้องได้เกือบทั้งเมือง หรือละครบางเรื่องที่มีผู้ติดตามชมเป็นส่วนใหญ่ เมื่อคนในกลุ่มพูดถึงละครเรื่องนั้นคนจะได้เล่าได้เช่นกัน เพื่อนจะได้ไม่คำหน้าว่าเซย ในหมู่วัยรุ่นจะมีการยกพวกตีกันหรือปาระเบิดขวด บุคคลที่ไม่ทำเหมือนกลุ่มจะได้รับการตำหนิว่าไม่กล้า ไม่เก่งจริง หรือกลัวว่าเพื่อนจะโกรธเมื่อซัดใจ การแต่งกายของคนในกลุ่มเดียวกันจะคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้คนที่แต่งกายผิดแปลกไปจากกลุ่มอาจกลัวว่าเพื่อนจะขูขบขินินทาและหัวเราะเยาะ การไม่สวมรองเท้า ไม่พู่จจาเสียง อีกกะทีกะทยอกล้อกัน หรือว่าเล่นกระโดดโลดเต้นป็นายเมื่ออยู่ในอุโบสถวัดซึ่งที่อาจไม่มีป้ายเขียนบอกไว้ แต่บุคคลส่วนใหญ่จะกระทำพฤติกรรมนี้ตามกัน เนื่องจากการอบรมสั่งสอนจากผู้ใหญ่และเป็น การกระทำของคนไทยส่วนใหญ่ ถ้าไม่ปฏิบัติตามจะได้รับการมองอย่างตำหนิว่าไม่รู้จักรมารยาท ในงานรับน้องใหม่จะมีการแนะนำนิสัยให้รู้จักรุ่นพี่ รุ่นน้องจะไหว้รุ่นพี่ก่อน นิสิตใหม่เห็นเพื่อนของคน ที่ได้รับการแนะนำก่อนไหว้รุ่นพี่ เมื่อมีการแนะนำนิสัยใหม่คนต่อ ๆ มานิสิตใหม่จะไหว้รุ่นพี่บ้าง ทั้งนี้ ถ้าไม่ทำตามอาจกลัวว่าจะได้รับการมองว่าไม่ให้เกียรติรุ่นพี่ นักธุรกิจระดับสูงส่วนใหญ่ต้องบริจาค ทรัพย์ส่วนหนึ่งให้กับผู้มาขอรับบริจาค ทั้งที่อาจไม่ต้องการกระทำ แต่ที่กระทำเนื่องจากนักธุรกิจ ระดับเดียวกับคนส่วนใหญ่กระทำกัน

นอกจากในสภาพสังคมแล้ว ในสภาพห้องเรียนยังอาจพบการคล้อยตาม ระเบียบข้อ บังคับและกฎเกณฑ์ที่เป็นเกณฑ์ปกติ ของโรงเรียนและชั้นเรียน ตัวอย่างเช่น กฎระเบียบของ โรงเรียนเรื่องความยาวของกระโปรงเด็กนักเรียนหญิง ความยาวของผมเด็กนักเรียนชาย กฎ ของชั้นเรียนเฉพาะวิชาที่กำหนดว่า เมื่อเข้าห้องเรียนแล้วต้องไม่ส่งเสียงดังรบกวนบุคคลอื่น ไม่นำวิชาอื่นขึ้นมาบนโต๊ะเรียน ส่งการบ้านให้ตรงเวลา เป็นต้น สมาชิกคนอื่นในกลุ่มจะ ใช้วิธีการต่าง ๆ กดดันให้บุคคลคล้อยตาม เช่น ชักจูงเกลี้ยกล่อม หรือสื่อความหมายด้วยวิธีการ ต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลเปลี่ยนพฤติกรรมมาคล้อยตามกลุ่ม หรืออาจปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเหมือนกับว่าเขา ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มอีกต่อไป โดยแสดงปฏิกริยาเฉยเมย ไม่สนใจ ไม่พูดกับนักเรียนดังกล่าว

การที่บุคคลคล้อยตาม การกระทำของกลุ่มดังกล่าวอาจเกิดผลดีและผลเสีย ถ้าบุคคลคล้อย ตามกันกระทำพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมอาจทำให้เกิดปัญหาสังคม ดังที่จะพบว่าวัยรุ่น รวมกลุ่มกันหนีโรงเรียนและไปมั่วสุมกันติดยาเสพติด ทั้งนี้กลุ่มวัยรุ่นนั้นต้องการกระทำตนให้เป็น พวกเดียวกัน หรือให้กลุ่มยอมรับตน ในกลุ่มที่เสพยาเสพติดที่ตนต้องเข้าร่วมกับกลุ่ม ถ้าไม่เสพก็ เข้ากลุ่มไม่ได้

การที่บุคคลอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มอาจมีความขัดแย้งกันในเรื่อง แนวความคิด ค่านิยม ความ รู้สึก หรือทัศนคติ ทั้งนี้บุคคลอาจเป็นคนเดียวที่แตกต่างจากสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่ม หรือกลุ่มอาจ แตกต่างกันเป็น 2 แนว แต่เพื่อให้กลุ่มคงอยู่ได้กลุ่มจะต้องดำเนินไปโดยมีการจัดและปรับลักษณะ ที่แตกต่างกันนั้นร่วมกัน โดยสนองความต้องการของสมาชิกส่วนใหญ่ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จึงมักจะพบว่าในบางกรณีบุคคลบางคนที่แตกต่างกันจากสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มจะแสดงบทบาทในการ รวมกลุ่มโดยเป็นผู้คล้อยตามกลุ่ม กล่าวคืออาจแสดงความคิดเห็นที่แสดงว่าเห็นด้วยกับสมาชิกใน กลุ่มยอมรับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของผู้อื่นในบางครั้ง เช่นที่พบว่าบุคคลที่อยู่ในกลุ่มที่ สมาชิกในกลุ่มมีความขัดแย้งกันน้อย คล้อยตามกลุ่มสูงกว่าที่สมาชิกในกลุ่มมีความขัดแย้งกันมาก

การมุ่งหมายของการศึกษาชาติฉบับ พ.ศ. 2520 ได้กำหนดไว้ประการหนึ่งคือให้มีความสนใจในการติดต่อ ทำความเข้าใจและร่วมมือซึ่งกันและกัน รู้จักแสวงหาความจริง มีความ คิตรีเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักแก้ปัญหาและข้อขัดแย้งด้วยสติปัญญาและสันติวิธี (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ 2520: 6-7) ซึ่งการที่จะผลิตนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีความคิตรีเริ่ม ได้นั้นจะต้องจัดสภาพการ เรียนการสอนให้นิสิตนักศึกษามีโอกาสวิเคราะห์ วิจารณ์ เสนอความคิดเห็น ของตัวเอง หรือแสดงความคิดเห็นรวมทั้ง เป็นผู้ฟังความคิดเห็นของคนอื่น ซึ่งการมุ่งหมายดังกล่าว

จะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่มันน่าจะมีการศึกษาว่าในสภาพการณ์ที่จัดให้มีการวิเคราะห์ วิจัย หรือแสดงความคิดเห็นนั้น นิสิตนักศึกษากล้าแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน้าสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มเพียงใด

จากการพิจารณาสังคมไทยจะเห็นว่าเป็นข้อจำกัดที่อาจทำให้นิสิตนักศึกษามีลักษณะที่คล้อยตามผู้อื่นได้ง่าย เนื่องจากครอบครัว สถาบันการศึกษาที่สั่งสอนว่าเด็กจะต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทยสอนและอบรมให้มีความอดทนทางจิตใจ โดยการซ่อนหรือเก็บความรู้สึกเอาไว้ในใจ นอกจากนี้จะเห็นว่าปัจจุบันการกดดันของกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการคล้อยตามกลุ่มมากขึ้น หลังจากเหตุการณ์ในปี 2516 นิสิตนักศึกษากลุ่มหนึ่งจู่ ๆ ก็ลุกขึ้นรวมพลังกันผลจากห้องเรียนไปสู่งานระดับชาติ นิสิตนักศึกษารวมพลังกันได้ก็เพราะเห็นพ้องต้องกันและคล้อยตามกันในความคิดเห็นอย่างหนึ่ง คือในการที่จะช่วยดำรงรักษาความยุติธรรมให้แก่สังคม จากผลของการกดดันของกลุ่มหรือสังคมที่ทำให้เกิดพฤติกรรมคล้อยตามกันนี้ และจากคำกล่าวที่ว่า นิสิตนักศึกษาเป็นกลุ่มคนที่ง่ายต่อการชักจูง (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา 2528: 103) น่าจะมีผู้สนใจที่จะศึกษาลักษณะของกลุ่มที่สามารถกดดันให้สมาชิกในกลุ่มคล้อยตามกันกระทำพฤติกรรมที่ถูกต้องเพื่อจะสร้างสังคมที่ดีขึ้น และเพื่อเป็นการส่งเสริมการมุ่งหมายการศึกษาที่มุ่งให้นิสิตนักศึกษามีความคิดริเริ่ม กล้าแสดงความคิดเห็น รู้จักวิเคราะห์วิจารณ์ดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการศึกษาอิทธิพลของการกดดันของกลุ่มที่มีผลต่อการคล้อยตามกลุ่มในการแสดงความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาไทยระดับอุดมศึกษา

แนวคิดและเหตุผล

สำหรับแนวคิดที่เกี่ยวกับการวิจัยเรื่องนี้ได้เสนอแยกเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการกดดันของกลุ่ม (Group Pressure) และแนวคิดเกี่ยวกับการคล้อยตาม (Conformity) ซึ่งจะเสนอรายละเอียดดังนี้

ก. แนวคิดเกี่ยวกับการกดดันของกลุ่ม

ความหมาย

การกดดันของกลุ่มเป็นแรงทางจิตวิทยาที่จะทำให้ความคาดหวังของสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มที่มีต่อบุคคลสมบูรณ์ โดยเฉพาะการที่สมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทและพฤติกรรมที่เป็นเกณฑ์ปกติของกลุ่ม (Kiesler and Kiesler 1969: 31) หรือเป็นระเบียบในการประพฤติปฏิบัติและความเชื่อที่กำหนดขึ้นโดยกลุ่ม และคาดหวังให้สมาชิกในกลุ่มปฏิบัติตาม

ไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับกลุ่ม การที่การคาดหวังของกลุ่มจะมีผลให้บุคคลปฏิบัติตามนั้น บุคคลจะต้องใส่ใจในความคิดและความรู้สึกของคนในกลุ่ม หรือรู้สึกว่าตนเป็นสมาชิกของกลุ่ม พฤติกรรมของบุคคลที่ได้รับการกดดันของกลุ่มจึงแตกต่างจากพฤติกรรมของ เอกัตบุคคลที่อยู่ลำพัง

ประเภทของการกดดันของกลุ่ม

1. การกดดันของกลุ่มที่เกิดภายนอกตัวบุคคล เป็นการขู่เข็ญและบังคับบุคคลอย่าง ชัดแจ้ง เพื่อให้บุคคลกระทำตามกลุ่ม ตัวอย่าง เช่น การบอกว่าจะให้รางวัลกับบุคคลที่คล้อยตามกลุ่ม การขู่ว่าจะลงโทษบุคคลที่ไม่คล้อยตามกลุ่ม การได้รับคำสั่งจากผู้มีอำนาจในกลุ่มให้คล้อยตามกลุ่ม
2. การกดดันของกลุ่มที่เกิดภายในบุคคลหรือจากการจินตนาการของบุคคล เป็นการกดดันที่ไม่ได้บีบบังคับบุคคลโดยตรง แต่เกี่ยวข้องกับ การพยายามคงความเป็นกลุ่ม การพยายาม ทำให้ปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มมีประสิทธิภาพและด้วยความพึงพอใจ และการคงความเป็นสมาชิกของกลุ่ม ตัวอย่าง เช่น บุคคลเชื่อว่าจะได้รับการลงโทษจากกลุ่มถ้าไม่คล้อยตามกลุ่ม ทั้งที่สมาชิกในกลุ่มไม่ได้ ขู่เข็ญที่จะลงโทษบุคคล หรือบุคคลเชื่อว่าถ้าสมาชิกในกลุ่มไม่คล้อยตาม เกณฑ์ปกติของกลุ่มอาจทำให้ กลุ่มไม่สามารถคงอยู่ได้

การกดดันของกลุ่มมีผลให้บุคคลกระทำใน 2 แนวทางคือ

1. การคล้อยตามกลุ่ม เป็นการเห็นด้วยกับกลุ่ม หรือปฏิบัติตามเกณฑ์ปกติของ กลุ่ม ซึ่งอาจได้รับรางวัลจากกลุ่ม คือ การยอมรับ ยกย่อง ชมเชย
2. การไม่คล้อยตามกลุ่ม เป็นการกระทำของบุคคลที่แตกต่างจากสมาชิกในกลุ่ม ภายใต้การกดดันของกลุ่มให้คล้อยตาม การแสดงถึงการไม่คล้อยตามกลุ่มมี 2 รูปแบบ
  - 2.1 การเป็นตัวของตัวเอง เป็นการกระทำตามความคิดเห็นของตน โดยไม่ใส่ใจการกระทำของกลุ่ม จึงเป็นอิสระจากกลุ่ม ไม่ได้อยู่ภายใต้อิทธิพลของการกดดันของ กลุ่มให้คล้อยตามหรือไม่ได้รู้สึกว่าต่อต้านกลุ่ม
  - 2.2 การต่อต้านการ คล้อยตาม เป็นการกระทำตรงกันข้ามกับกลุ่มหรือ เกณฑ์ปกติของกลุ่มทั้งที่เห็นตรงกับกลุ่มหรือเห็นด้วยกับ เกณฑ์ปกติของกลุ่ม ทั้งนี้บุคคลจะแสดงว่า ชัดแจ้งและไม่เห็นด้วยกลุ่มอยู่เสมอ ตัวอย่าง เช่น ทุกคนที่ได้รับเชิญไปงานเลี้ยงกลางคืนสวมชุด ราตรียาวตามที่บัตร เชิญกำหนดไว้ บุคคลที่ต่อต้านการ คล้อยตามแม้ว่าจะได้รับบัตร เชิญและรู้ ข้อกำหนดนั้น สวมเสื้อยืดและกางเกงยีนส์ไปร่วมงาน ทุกคนเชื่อว่าโลกกลมบุคคลที่ต่อต้านการ คล้อยตามเห็นด้วยกับ เหตุผลว่าโลกกลม แต่บอกว่าตนเชื่อว่าโลกแบน

การที่บุคคลที่เป็นสมาชิกในกลุ่มไม่ค่อยตามกลุ่ม อาจได้รับการลงโทษจากกลุ่มคือ

1. การลงโทษอย่างเป็นทางการ เช่น ปรับ ประกาศโทษ ขับออกจากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม ปฏิเสธการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม ไม่ให้อำนาจในกลุ่มโดยไม่ให้สิทธิ์ที่จะออกเสียง ทั้งอาจลงโทษทางร่างกายโดยตี และลงโทษทางจิตใจโดยเรียกชื่อที่บุคคลนั้นไม่ชอบ นอกจากนี้ ยังอาจลงโทษโดยไม่แบ่งรางวัลที่กลุ่มได้รับหรือให้การเสริมแรงทางลบกับบุคคลนั้น (Worchel & Cooper 1976: 324) เมื่อมีการมอบหมายงานในกลุ่มบุคคลที่ไม่เห็นด้วยกับกลุ่มมักจะได้รับเลือกให้ทำงานในตำแหน่งที่ไม่ดีหรือไม่ได้รับเลือกเป็นผู้นำกลุ่ม (Freedman, Sears & Carlsmith 1974: 319) ทั้งนี้สมาชิกส่วนใหญ่ที่มีความคิดเห็นตรงกันชอบบุคคลที่เห็นด้วยกับกลุ่มมากกว่าบุคคลที่ไม่เห็นด้วยกับกลุ่ม

2. การลงโทษอย่างไม่เป็นทางการ เช่น ขูขโมยเงินหา แสกดทำที่รังเกียจ วางเฉย ไม่สนใจ มองด้วยสายตาคุณหมิ่นเหยียดหยาม หรือหัวเราะเยาะ

เนื่องจากการกดดันของกลุ่มหรือบุคคลอื่นมีอิทธิพลอย่างมากต่อการแสดงพฤติกรรม คล้อยตามกลุ่มของบุคคล จึงได้มีผู้เสนอให้มีการนำการกดดันของกลุ่มหรือครูไปใช้ในการปฏิบัติกับ พฤติกรรมของนักเรียน ดังที่ จินตนา ก้อนเพชร (2523: 63) เสนอว่า ครูสามารถส่งเสริมให้ นักเรียนมีพฤติกรรมคล้อยตามในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตัวนักเรียน โดยให้แรงเสริมแก่พฤติกรรม คล้อยตามที่เหมาะสม เช่น ประกาศชมเชยนักเรียนที่ช่วยกันดูแลทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน ก็จะเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนคนอื่นที่จะปฏิบัติตามต่อไป นอกจากนี้ครูต้องมีการลงโทษแก่นักเรียนที่กระทำตามกันในเรื่องที่เป็นการฝ่าฝืนกฎข้อบังคับของโรงเรียน เช่น ชักชวนกันหนีโรงเรียน อันเป็นผลเสียต่อการเรียนการสอน การที่ครูเพียงฝ่ายเดียวที่จะเป็นผู้ให้แรงเสริมหรือการลงโทษ อาจทำได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากครูอาจดูแลนักเรียนทั้งชั้นไม่ทั่วถึง ในการศึกษาของไทยในปัจจุบัน จึงได้มีการชวนการกลุ่มหรือเทคนิคของกลุ่มมาใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนทำงานร่วมกัน แสดงความคิดเห็นร่วมกัน รับฟังความคิดเห็นของกันและกัน ตัดสินปัญหา ร่วมกัน สร้างระเบียบและข้อตกลงบางอย่างร่วมกัน และควบคุมกันเองให้เป็นไปตามข้อตกลง โดยสอดคล้องกับความต้องการของมนุษย์ที่ ผน แสงสิงแก้ว (2526: 14) กล่าวไว้ว่า มนุษย์ ทุกคนต้องการให้สังคมยอมรับตนเข้าเป็นสมาชิกร่วมอยู่ด้วย หรือต้องการเข้าหมู่เข้าพวก มีส่วน ร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อทุกคนรู้ว่าสังคมยอมรับเขาไว้เป็นสมาชิก และให้เข้าร่วมในกิจกรรม ต่าง ๆ แล้วจะเกิดความภูมิใจ และมีความรับผิดชอบส่วนได้ส่วนเสียของสังคมนั้นอย่างเต็มที่

สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะเรียนรู้ว่าถ้าสมาชิกคนใดในกลุ่มแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น ก้าวร้าว ไม่รับผิดชอบ ไม่มีระเบียบวินัย ไม่ตรงต่อเวลา ไม่ซื่อสัตย์ ไม่ขยันเรียนหรือหนีเรียน การที่กลุ่มไม่ยอมรับจึงเท่ากับเป็นการลงโทษทางสังคม จึงอาจทำให้นักเรียนประพฤติตามเกณฑ์ปกติของกลุ่มของโรงเรียนและของสังคมได้ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่จะทำตัวให้สอดคล้องกับเกณฑ์ปกติของสังคมจากการกดดันของกลุ่มที่มีอิทธิพลให้บุคคลคล้อยตามโดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามกลุ่มและประโยชน์ที่สามารถนำไปใช้ในการควบคุมให้บุคคลปฏิบัติตามเกณฑ์ปกติของกลุ่มหรือสังคมในการเรียนการสอนในโรงเรียน และในสังคมดังที่กล่าวแล้ว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาตัวแปรการกดดันของกลุ่มที่จะส่งผลต่อการคล้อยตามกลุ่มแตกต่างกัน

ข. แนวคิดเกี่ยวกับการคล้อยตาม

ความหมาย

การคล้อยตามอันเนื่องมาจากการกดดันของกลุ่ม เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือความเชื่อไปตามกลุ่ม การเปลี่ยนแปลงนี้จะเป็นไปในทางที่บุคคลนั้นจะไม่กระทำเมื่อไม่มีการกดดันของกลุ่ม การคล้อยตามมีผลให้บุคคลมีความขัดแย้งในใจระหว่างพฤติกรรมที่บุคคลต้องการกระทำและพฤติกรรมที่กลุ่มกดดันให้บุคคลกระทำ การขัดแย้งในใจนี้จะหมดไปเมื่อบุคคลกระทำพฤติกรรมตามกลุ่ม (Kiesler and Kiesler 1969: 2-3) การกระทำของบุคคลที่คล้อยตามจะแตกต่างจากการกระทำนั้นเมื่ออยู่ลำพัง เป็นการกระทำที่เป็นผลมาจากการกระทำของบุคคลอื่น ทำให้บุคคลเปลี่ยนไปกระทำตามความต้องการของกลุ่ม ทั้งนี้บุคคลเรียนรู้ว่าสมาชิกในกลุ่มที่กระทำแตกต่างจากกลุ่มจะได้รับการปฏิเสธและการลงโทษจากกลุ่ม บุคคลจึงคล้อยตามเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม นอกจากนั้นสมาชิกในกลุ่มยังพยายามทำให้บุคคลที่เห็นแตกต่างจากกลุ่มเปลี่ยนเป็นเห็นด้วยกับกลุ่ม (Schachter 1951: 190)

นอกจากในเรื่องการคล้อยตามการกระทำแล้ว ในการแสดงความคิดเห็นบุคคลอาจแสดงถึงการคล้อยตามโดยเปลี่ยนความคิดเห็นของตน ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปในทางเข้าสู่ปลายสุดแนวใดแนวหนึ่งของกลุ่ม คือถ้าบุคคลตัดสินใจไปในทางใดก่อนพบปะกันในกลุ่ม จะแสดงถึงการตัดสินใจไปในทางนั้นมากขึ้นภายหลังการอภิปรายในกลุ่ม (Baron and Byrne 1987: 394) โดยสามารถพิจารณาจากการตอบสนองเฉลี่ยของบุคคลภายหลังการอภิปรายในกลุ่มมีแนวโน้มไปในทางเข้าสู่ปลายสุด ในทิศทางเดียวกับการตอบสนองโดยเฉลี่ยก่อนการพบปะกันในกลุ่มมากขึ้น

ประเภทของการคล้อยตาม

1. การคล้อยตามแบบยอมตาม (Compliance) เป็นการกระทำตามกลุ่มโดยไม่เชื่อตามกลุ่ม หรือมีความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่เห็นด้วยกับกลุ่ม บุคคลที่คล้อยตามแบบยอมตามนี้จะแสดงความคิดเห็นหรือกระทำตรงกันข้ามกับกลุ่มทันทีที่ไม่ได้เผชิญหน้ากับกลุ่ม หรือไม่มีโอกาสกดดันของกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นการยอมตามเพื่อต้องการรางวัล หรือหลีกเลี่ยงจากการลงโทษ ตัวอย่างเช่น การให้เหตุผลของบุคคลที่คล้อยตามกลุ่มที่ อาสช์ (Asch 1951: 565) ศึกษาพบว่าบุคคลรู้ว่คำตอบที่ถูกต้องแต่ยังคงคล้อยตามการตอบผิดของกลุ่ม เนื่องจากไม่ต้องการจะตอบแตกต่างจากสมาชิกในกลุ่ม ทำให้สมาชิกในกลุ่มไม่พอใจ หรือแสดงให้สมาชิกในกลุ่มเข้าใจว่าตนโง่ ถ้าเป็นการคล้อยตามเนื่องจากสิ่งอื่นที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น อำนาจหรือคำสั่งของบุคคลอื่น จะเป็นการยอมตามแบบเชื่อฟัง

การที่บุคคลไม่เห็นด้วยกับกลุ่มแต่แสดงถึงการคล้อยตามกลุ่มแบบยอมตามนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ (Kiesler and Kiesler 1969: 41-45) ดังต่อไปนี้

1) ความต้องการให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย การที่กลุ่มจะบรรลุเป้าหมายได้นั้นสมาชิกในกลุ่มจะต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนั้นในสภาพการณ์ที่มีการให้รางวัลกับกลุ่มที่มีความคิดเห็นเป็นเอกฉันท์ บุคคลที่มีความคิดเห็นที่ถูกต้อง แต่แตกต่างจากสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่เห็นตรงกันนั้นไม่สามารถเปลี่ยนความคิดเห็นที่ผิดของสมาชิกส่วนใหญ่ได้ ต้องเปลี่ยนความคิดเห็นเหมือนกลุ่มโดยตอบผิดตามกลุ่ม

2) ความต้องการให้สมาชิกในกลุ่มชอบ ทั้งนี้บุคคลรู้ว่าสมาชิกในกลุ่มชอบบุคคลที่มีความคิดเห็นและกระทำพฤติกรรมคล้ายคลึงกับตน

3) ความต้องการที่จะคงความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่ม

4) ความต้องการการถูกต้อง ทั้งการกระทำและการแสดงความคิดเห็น ซึ่งถ้าบุคคลไม่แน่ใจการกระทำของตน บุคคลจะใส่ใจและเปรียบเทียบพฤติกรรมของตนกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มเพื่อได้รับการถูกต้อง ทั้งนี้บุคคลจะเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นที่มีสถานภาพและความสามารถเท่าเทียมกับตน

2. การคล้อยตามแบบยอมรับ (Acceptance) เป็นการกระทำตามกลุ่มและมีความเชื่อตามกลุ่มด้วย ดังนั้นบุคคลที่คล้อยตามแบบยอมรับจะไม่เพียงกระทำตามการคาดหวังของสมาชิกในกลุ่มเท่านั้น แต่เปลี่ยนความคิดเห็นและเหตุผลโดยส่วนตัวตามกลุ่มด้วย

ทั้งการคล้อยตามแบบยอมตามและการคล้อยตามแบบยอมรับมีความเกี่ยวข้องกัน กล่าวคือ บุคคลอาจเปลี่ยนทัศนคติและความเชื่อของตนให้เหมือนกลุ่มภายหลังกระทำพฤติกรรม ดังนั้นการคล้อยตามแบบยอมตามอาจทำให้เกิดการคล้อยตามแบบยอมรับ และถ้าบุคคลมีความรับผิดชอบในการกระทำของตนมักจะเห็นพ้องกับพฤติกรรมที่ตนกระทำนั้น (Myers 1983: 223)

การศึกษาการคล้อยตามส่วนใหญ่วัดการคล้อยตามแบบยอมตาม โดยให้เลือกตอบ และวัดจำนวนผู้รับการทดลองที่เลือกคำตอบผิดตามกลุ่ม และวัดจำนวนข้อความที่ผู้รับการทดลองคล้อยตามโดยตอบผิดตามกลุ่ม (Asch 1951: 360-371) แต่ไม่สามารถบอกได้ชัดเจนว่าผู้รับการทดลองที่ตอบผิดตามกลุ่มนั้นมีความคิดเห็นโดยส่วนตัวเห็นด้วยกับคำตอบนั้น ในการศึกษาการคล้อยตามแบบยอมรับจึงต้องจัดสภาพการณ์ให้มีการอภิปรายหรือไม่มีการอภิปรายในกลุ่ม ตั้งคำถามปลายเปิดให้ผู้รับการทดลองตอบตามความคิดเห็นของตนในภายหลัง และสังเกตคำตอบของผู้รับการทดลองคล้ายกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม โดยเชื่อว่าคำตอบที่ผู้รับการทดลองแสดงความคิดเห็นเป็นการแสดงถึงความคิดเห็นโดยส่วนตัว การศึกษารังนี้ผู้วิจัยศึกษาทั้งการคล้อยตามแบบยอมตามและการคล้อยตามแบบยอมรับ ศึกษาการคล้อยตามแบบยอมตามจากการเปลี่ยนระดับความคิดเห็นไปในทางเดียวกับกลุ่มมากขึ้น แต่ให้เหตุผลตามความคิดเห็นของตนที่แตกต่างจากกลุ่ม และศึกษาการคล้อยตามแบบยอมรับจากการเปลี่ยนความคิดเห็นไปในทางเดียวกับกลุ่มมากขึ้น และเปลี่ยนเหตุผลให้คล้ายกับสมาชิกในกลุ่มมากขึ้นด้วย

ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการคล้อยตาม

จากการศึกษาของผู้วิจัยจากวารสาร หนังสือ หนังสืออ้างอิง และวิทยานิพนธ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ปรากฏว่ามีผู้แบ่งองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการคล้อยตามไว้แตกต่างกัน การเสนอรายละเอียดเรื่องการคล้อยตามจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพียงเล่มใดเล่มหนึ่งจะไม่ครอบคลุมพอ ผู้วิจัยจึงศึกษาจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ นั้น และสรุปตัวแปรสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการคล้อยตามเป็น 6 ตัวแปรดังนี้

รายละเอียดเกี่ยวกับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการคล้อยตามที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของกลุ่ม ได้แก่

1. ลักษณะของกลุ่ม

1.1 การเป็นเอกฉันท์ของกลุ่ม

บุคคลจะคล้อยตามกลุ่มที่สมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มมีความคิดเห็นตรงกันสูงกว่ากลุ่มที่สมาชิกในกลุ่มมีความคิดเห็นขัดแย้ง (Hancock & Sorrentino 1980: 261-269) บุคคลจะแสดงถึงการคล้อยตามลดลงเมื่อสมาชิกในกลุ่มมีความคิดเห็นขัดแย้งหรือแตกต่างกันเพิ่มขึ้น (Asch 1955: 13-22) การที่มีผู้แสดงความคิดเห็นขัดแย้งมากขึ้นนั้นมีผลให้บุคคลแน่ใจในความคิดเห็นของตนน้อยลง ความรู้สึกที่ว่าความคิดเห็นของคนอื่นผิดน่าหัวเราะเยาะนั้นลดลงด้วย ดังในกรณีที่บุคคลเพียงคนเดียวตอบผิดหรือไม่เห็นด้วยกับกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มอาจแสดงกิริยาตอบในลักษณะการหัวเราะเยาะ การเห็นอกเห็นใจหรือบางคนอาจแสดงกิริยาไม่สนใจ แต่เมื่อบุคคล 2 คนไม่เห็นด้วยกับกลุ่มสมาชิกในกลุ่มจะเริ่มไม่แน่ใจว่าสมาชิกในกลุ่มตอบถูก หรือบุคคลที่ไม่เห็นด้วยนั้นตอบถูก ความคิดที่จะหัวเราะเยาะบุคคลที่มีความคิดเห็นไม่เหมือนกลุ่มนั้นจะค่อย ๆ หมดไป

การคล้อยตามในกลุ่มที่มีความเป็นเอกฉันท์เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ 2 ประการ คือ การตอบถูกหรือผิดของสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่มีความเป็นเอกฉันท์ และขนาดของกลุ่ม

1.1.1 การตอบถูกหรือผิดของสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่มีความเป็นเอกฉันท์ สมาชิกส่วนใหญ่ที่เห็นตรงกันตอบผิดมากขึ้นมีผลให้บุคคลคล้อยตามการตอบผิดของสมาชิกส่วนใหญ่ที่เห็นตรงกันข้ามถ้าสมาชิกส่วนใหญ่ที่เห็นตรงกันตอบถูกมากขึ้นมีผลให้บุคคลคล้อยตามสมาชิกส่วนใหญ่ที่เห็นตรงกันเพิ่มขึ้นด้วย (Divesta 1969: 204) ทั้งนี้การที่สมาชิกส่วนใหญ่เห็นตรงกันทำให้บุคคลแน่ใจได้ว่าคำตอบนั้นถูกต้อง จึงถือเอาสมาชิกส่วนใหญ่ที่เห็นตรงกันนั้นเป็นแหล่งของข้อมูล และคล้อยตามสมาชิกส่วนใหญ่ที่เห็นตรงกันนั้น แต่ถ้าสมาชิกส่วนใหญ่ที่ตอบผิดบ่อยครั้งทำให้บุคคลมั่นใจว่า สมาชิกส่วนใหญ่ที่ตอบตรงกันจะเป็นแหล่งของข้อมูลที่ต้องลดลง ในกรณีที่สมาชิกในกลุ่มมีความคิดเห็นขัดแย้งกันทำให้บุคคลไม่แน่ใจว่าคำตอบใดถูกต้องจึงตอบตามความคิดเห็นของตน

1.1.2 ขนาดของกลุ่ม บุคคลจะคล้อยตามกลุ่มสูงขึ้นเมื่อจำนวนสมาชิกในกลุ่มที่มีความคิดเห็นตรงกันเพิ่มขึ้นจนถึงระดับหนึ่ง และจะไม่คล้อยตามเพิ่มขึ้นอีกเมื่อจำนวนสมาชิกในกลุ่มมีตั้งแต่ 6-15 คน ดังนั้นการเพิ่มขนาดของกลุ่มที่มีความเป็นเอกฉันท์มีผลต่อการเพิ่มการคล้อยตามเพียงจุดหนึ่งเท่านั้น (Asch 1955: 13-22) โดยที่บุคคลจะแสดงถึงการคล้อยตามสูงสุดเมื่อสมาชิกในกลุ่มมีความคิดเห็นตรงกัน 3-4 คน (Stang 1976: 175-181) ในเรื่องนี้

วายเคอร์ (Wilder 1977 cited by Myers 1983: 241) อธิบายโดยศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับอิทธิพลของจำนวนสมาชิกในกลุ่มต่อการคล้อยตาม โดยแบ่งผู้ศึกษานี้เป็น 1 2 และ 4 กลุ่ม พบว่าบุคคลที่ดูวิดีโอแสดงการตัดสินใจของกลุ่ม 2 กลุ่ม ๆ ละ 2 คน คล้อยตามการตัดสินใจของกลุ่มมากกว่าบุคคลที่ดูวิดีโอแสดงการตัดสินใจของกลุ่ม 1 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน นอกจากนี้ โกลด์เบิร์ก (Goldberg 1954: 325-329) พบด้วยว่าบุคคลที่อยู่ในกลุ่มที่มีสมาชิกในกลุ่ม 4 คน คล้อยตามไม่แตกต่างจากบุคคลที่อยู่ในกลุ่มที่มีสมาชิก 2 คน ความคิดเห็นของบุคคลจำนวนเท่ากัน แต่แยกเป็นหลายกลุ่มมีอิทธิพลทำให้บุคคลคล้อยตามกลุ่มแตกต่างกันด้วย การเพิ่มจำนวนสมาชิกในกลุ่มเกินกว่า 3-4 คน มีผลให้บุคคลคล้อยตามไม่แตกต่างกัน

1.2 การสนับสนุนทางสังคมในกลุ่ม

การสนับสนุนทางสังคมเป็นการที่สมาชิกส่วนน้อยในกลุ่มไม่เห็นด้วยกับสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่เห็นตรงกัน และเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับบุคคล การสนับสนุนทางสังคมมีผลกดดันให้บุคคลคล้อยตามกลุ่มลดลง หรือน้อยกว่ากลุ่มที่มีความเป็นเอกฉันท์ ปัจจัยที่เอื้อต่อการคล้อยตามกลุ่มลดลง เมื่อได้รับการสนับสนุนทางสังคมในกลุ่ม (Gergen & Gergen 1986: 273) คือ

- 1) การสนับสนุนทางสังคมแบบเป็นครั้งคราวและแบบต่อเนื่อง การสนับสนุนแบบเป็นครั้งคราวมีอิทธิพลให้บุคคลคล้อยตามเช่นเดียวกับการสนับสนุนแบบต่อเนื่อง ดังที่บุคคลที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคม โดยบุคคลอื่นที่เห็นด้วยกับบุคคล และไม่เห็นด้วยกับสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่เห็นตรงกันระหว่างช่วงแรกของการทดลอง เมื่อการทดลองไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ บุคคลต้องทำงานลำพังโดยไม่มีการสนับสนุนจากบุคคลอื่นอีกต่อไป บุคคลยังคงแสดงการไม่เห็นด้วยกับสมาชิกส่วนใหญ่ที่เห็นตรงกัน
- 2) การสนับสนุนทางสังคมเป็นทั้งการเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับบุคคล บุคคลอื่นที่แสดงว่าไม่เห็นด้วยกับกลุ่มไม่จำเป็นต้องแสดงว่าเห็นด้วยกับบุคคลเท่านั้น บุคคลอื่นนั้นอาจไม่เห็นด้วยกับบุคคลที่ตอบถูกและกลุ่มที่ตอบผิด
- 3) อิทธิพลของการสนับสนุนทางสังคมสามารถแผ่ขยาย บุคคลที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในกลุ่มในการตัดสินใจเร้าชนิดหนึ่ง และคัดค้านหรือไม่เห็นด้วยกับกลุ่ม เช่นการเปรียบเทียบความยาวของเส้นตรง บุคคลเต็มใจที่จะคัดค้านกลุ่มในการตัดสินใจเร้าอื่น ๆ

ในภายหลังด้วย ซึ่งผลดังกล่าวเป็นการแผ่ขยายการคัดค้าน การแสดงถึงการ เป็นตัวของตัวเอง
ในสถานการณ์หนึ่งอาจแสดงถึงการ เป็นตัวของตัวเองในสถานการณ์อื่นด้วย

การที่สมาชิกคนใดในกลุ่มสนับสนุนบุคคลโดยกล้าแสดงความคิดเห็นที่เห็นด้วย
หรือไม่เห็นด้วยกับบุคคล และไม่เห็นด้วยกับสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่เห็นตรงกัน มีผลให้บุคคลคล้อยตาม
ความคิดเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่มีความคิดเห็นตรงกันลดลง (Allen and Levine 1968:
582-591) ปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดเนื่องจากองค์ประกอบหลายประการ (Freedman et al
1974: 50) ได้แก่

1) ความไว้วางใจ ความไว้วางใจกลุ่มของบุคคลเมื่อมีบุคคลอื่นไม่
เห็นด้วยกับกลุ่ม แม้ว่าผู้ที่ไม่เห็นด้วยนั้นจะมีความ เชื่อชาญและความ เชื่อถือได้น้อยกว่าสมาชิก
ส่วนใหญ่ในกลุ่มที่เห็นตรงกัน ดังนั้น เมื่อบุคคลมีคำตอบแตกต่างจากสมาชิกส่วนใหญ่และพบว่าบุคคล
อื่นไม่เห็นด้วยกับสมาชิกส่วนใหญ่ นั้นเหมือนตน มีผลให้บุคคลสงสัยว่าคำตอบของสมาชิกส่วนใหญ่
ไม่ถูกต้อง ความไว้วางใจว่าความคิดเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งของ ข้อมูลลดลง มีผลให้
บุคคลคล้อยตามความคิดเห็นดังกล่าวลดลงด้วย

2) ความมั่นใจในตนเอง ถ้าสมาชิกคนใดคนหนึ่งรักใคร่ชอบพอกับสมาชิก
คนหนึ่ง และเขาไม่เห็นด้วยกับสมาชิกคนอื่น ๆ จะมีผลให้สมาชิกที่เขาชอบ เกิดมีความมั่นใจใน
คำตอบของตน เมื่อมีความมั่นใจมากขึ้นจะคล้อยตามลดลง

3) การ เบี่ยงเบนจากกลุ่ม การที่มีบุคคลอื่นแสดงว่าไม่เห็นด้วยกับกลุ่ม
บุคคลจะรู้สึกว่าได้โน้มน้าวเพียงลำพัง

4) การกล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้ง บุคคลที่ไม่เห็นด้วยกับสมาชิกส่วนใหญ่
เพียงคนเดียวอาจไม่กล้าพูดหรือแสดงความคิดเห็นของตนที่ขัดแย้งกับกลุ่ม แต่เมื่อมีบุคคลอีกหนึ่งคน
พูดหรือแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับกลุ่มก่อน อาจมีผลให้บุคคลกล้าแสดงความคิดเห็นของตนที่ไม่
เห็นด้วยบ้าง

1.3 ความเหนียวแน่นในกลุ่ม

ความเหนียวแน่นในกลุ่ม หมายถึง ระดับที่สมาชิกในกลุ่มปฏิสัมพันธ์ซึ่งกัน
และกันในกลุ่ม ความเหนียวแน่นในกลุ่มจะเพิ่มขึ้น เมื่อมีความสำเร็จของกลุ่ม การชื่นชมจาก
ภายนอกกลุ่ม และการแข่งขันกับกลุ่มอื่น ๆ (Gergen and Gergen 1986: 336) การศึกษา
ตัวแปรความเหนียวแน่นของกลุ่มอาจศึกษาจากตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม
- 2) ความร่วมมือกันของสมาชิกในกลุ่ม
- 3) ระดับแรงจูงใจของสมาชิกในกลุ่มที่จะทำงานของกลุ่มอย่างกระตือรือร้น

และมีประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพของความเหนียวแน่นในกลุ่มในการกดดันให้บุคคลคล้อยตาม
นั้นขึ้นอยู่กับ

- 1) การได้รับการยอมรับของบุคคลในกลุ่ม การที่บุคคลรู้สึกว่าไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มทำให้ไม่ต้องระวังการยอมรับของบุคคลอื่นในกลุ่ม บุคคลจึงแสดงความคิดเห็นตามความคิดเห็นของตน บุคคลอื่นไม่มีอิทธิพลกดดันบุคคลมากนัก ในกรณีที่บุคคลเชื่อว่าตนไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มอยู่ก่อนแล้ว บุคคลนั้นจะคล้อยตามเมื่ออยู่ในกลุ่มที่มีความเหนียวแน่นในกลุ่มสูงและต่ำไม่แตกต่างกัน (Jackson and Saltzstein 1958: 17-24) แต่บุคคลที่อยู่ในกลุ่มที่มีความเหนียวแน่นในกลุ่มสูงและรู้ว่าตนได้รับการยอมรับจากกลุ่ม จะกังวลหรือระวังเรื่องการยอมรับและขอบพอของสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มที่มีต่อตนมาก การคล้อยตามหรือเห็นด้วยกับกลุ่มจะทำให้แน่ใจได้ว่ากลุ่มจะยอมรับตนและเท่ากับตนคงความเป็นกลุ่มไว้ บุคคลที่มีความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มที่มีความเหนียวแน่นในกลุ่มสูงจะคล้อยตามโดยเปลี่ยนความคิดเห็นไปในทางเดียวกับสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มมากกว่าบุคคลที่มีความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มที่มีความเหนียวแน่นในกลุ่มต่ำ (Festinger, Pepitone and Newcomb 1952: 382-389) ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะของบุคคลและสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มคือ

- 1) ความคล้ายคลึงกันในการคิด บุคคลรับรู้ว่าเป็นกลุ่มที่มีความเหนียวแน่นสูงนั้นสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกับตน เมื่อเข้ากลุ่มแล้วรู้ว่าบุคคลอื่นเชื่อในสิ่งที่ตนเชื่อ ตนจึงน่าจะคล้ายคลึงกับบุคคลอื่นนั้นจริง ในการตอบที่บุคคลไม่แน่ใจจึงอาจเชื่อถือสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มนั้นทันที

- 2) ความชอบพอ การที่บุคคลเชื่อหรือกระทำเหมือนสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น สมาชิกคนอื่น ๆ นั้นน่าจะชอบตนมากขึ้น

- 3) การเลือกใส่ใจ บุคคลใส่ใจกับคำบอกเล่าของบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์กับตน เมื่อบุคคลอื่นบอกว่าไม่เห็นด้วย บุคคลจึงมีแนวโน้มที่จะตอบไม่เห็นด้วยสูงกว่าเมื่อบุคคลที่บอกว่าไม่เห็นด้วยนั้นไม่มีความสัมพันธ์กับบุคคล

4) ความไว้วางใจ บุคคลเรียนรู้ว่าการที่ตนใส่ใจกับคำบอกเล่าของบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์กับตนในอดีตแล้วมีผลให้ได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจ เมื่อบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลในอดีตไม่เห็นด้วย บุคคลจึงเชื่อว่าสิ่งที่บุคคลอื่นบอกนั้นเป็นจริงมากกว่าที่บุคคลอื่นนั้นไม่มีความสัมพันธ์กับบุคคลทุกแบบเดียวกัน

1.4 การได้รับรางวัล

การให้รางวัลกับกลุ่มที่แสดงความคิดเห็นผิคน้อยที่สุด สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะร่วมมือกันเพื่อให้งานของกลุ่มมีประสิทธิภาพ คือตอบผิคน้อยที่สุดและได้รับรางวัล นอกจากนี้ยังคาดคิดว่าสมาชิกในกลุ่มอื่นต้องพยายามตอบให้ถูกมากที่สุดเช่นเดียวกัน จึงมีแนวโน้มจะยอมรับข้อมูลของบุคคลอื่นและคล้อยตามการตอบผิคน้อยที่สุดของสมาชิกคนอื่น ๆ มาก (Deutsch and Gerard 1958: 629-639)

กล่าวโดยสรุปแล้ว ลักษณะของกลุ่มมีอิทธิพลต่อการคล้อยตามกลุ่มของบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับการเป็นเอกฉันท์ของกลุ่ม การสนับสนุนทางสังคมในกลุ่ม ความเหนียวแน่นในกลุ่ม และการได้รับรางวัล ในที่นี้ผู้วิจัยได้นำลักษณะของกลุ่มที่มีความเป็นเอกฉันท์มาเป็นตัวแปรของการศึกษารั้งนี้ โดยคำนึงถึงรูปแบบการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาปัจจุบันส่วนหนึ่งเป็นการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งอาจมีการแสดงความคิดเห็นในทางเห็นด้วยหรือขัดแย้งกัน ทำให้นักศึกษาอาจต้องเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นหลังจาก เข้าร่วมการอภิปรายภายใต้สถานการณ์ที่จัดให้ลักษณะของกลุ่มแตกต่างกัน

2. ลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม

ตัวแปรลักษณะของสมาชิกในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการคล้อยตาม ได้แก่ การรับรู้ตนในกลุ่ม ความคุ้นเคยและความรู้ความสามารถ ดังรายละเอียดคือ

2.1 การรับรู้ตนในกลุ่ม การที่บุคคลรับรู้ว่าคุณภาพในกลุ่มสูง ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในกลุ่ม หรือเป็นผู้นำกลุ่ม มีผลต่อการคล้อยตามกลุ่มแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการคือ

2.1.1 สถานภาพในกลุ่มสูง เซกคอร์ด และแบคแมน (Secord and Backman 1964: 294-295) กล่าวว่า สถานภาพของบุคคลในกลุ่มเป็นคุณค่าของบุคคลที่กำหนดโดยกลุ่ม บุคคลจะมีสถานภาพในกลุ่มสูงเพียงใดต้องพิจารณาจากองค์ประกอบ 3 ประการคือ

- 1) การนำรางวัลมาสู่กลุ่ม
- 2) การนำกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม
- 3) การได้รับภาพพจน์ที่ดีจากสมาชิกในกลุ่ม

สมาชิกในกลุ่มจะมีอิทธิพลกดดันบุคคลที่มีสถานภาพในกลุ่มสูง

ให้คล้ายตามกลุ่มเฉพาะใน 4 กรณี ได้แก่

- 1) สมาชิกทุกคนในกลุ่มไม่เห็นด้วยกับบุคคลที่มีสถานภาพในกลุ่มสูงนั้น
- 2) การเห็นด้วยระหว่างบุคคลที่มีสถานภาพในกลุ่มสูง และสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม
- 3) การที่บุคคลที่มีสถานภาพในกลุ่มสูงแสดงว่าไม่เห็นด้วยกับกลุ่ม ทำให้สถานภาพของตนไม่มั่นคง
- 4) การที่ไม่เห็นด้วยกับกลุ่มจะทำให้กลุ่มต้องล้มเลิกไป

สมาชิกในกลุ่มที่มีสถานภาพต่ำมีโอกาสได้รับการปฏิเสธจากกลุ่มมากกว่าสมาชิกในกลุ่มที่มีสถานภาพสูง เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มที่มีสถานภาพสูงมีอำนาจมากกว่าในการปรับเกณฑ์ปกติของกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มที่มีสถานภาพต่ำได้รับการกดดันให้คล้ายตามเกณฑ์ปกติของกลุ่มสูง ยิ่งกว่านั้นบุคคลยังจะมีสถานภาพในกลุ่มสูงขึ้นโดยการคล้ายตามเกณฑ์ปกติของกลุ่ม การคล้ายตามนี้ยังมีผลให้สมาชิกในกลุ่มประหม่าและพึงพอใจ (Penrod 1983: 372) บุคคลจึงคล้ายตามสมาชิกคนอื่น ๆ สูงขึ้นเมื่อบุคคลเชื่อว่าตนมีสถานภาพต่ำกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มนั้น (Lefkowitz, Blake and Mouton 1955: 704-706)

2.1.2 การได้รับการยอมรับจากกลุ่ม การได้รับการยอมรับจากกลุ่มทำให้บุคคลแน่ใจได้ว่าจะยังคงความเป็นสมาชิกในกลุ่ม แม้ว่าจะแสดงความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่ม บุคคลที่รู้ว่าตนได้รับการยอมรับจากกลุ่มปานกลางมีแนวโน้มจะคล้ายตามมากกว่าบุคคลที่รู้ว่าตนได้รับการยอมรับจากกลุ่มสูง และบุคคลที่รู้ว่าตนได้รับการยอมรับจากกลุ่มสูงจะมีความเป็นตัวของตัวเองมากกว่าบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มต่ำ (Dittes and Kelley 1956: 100-107) การที่บุคคลรู้ว่าตนได้รับการยอมรับจากกลุ่มปานกลางหรือต่ำ มีผลให้วิตกกังวลสูงว่าสมาชิกในกลุ่ม อาจไม่ยอมรับตนเป็นสมาชิกของกลุ่มอีกต่อไป นอกจากนั้นบุคคลอาจคาดว่าสถานภาพการยอมรับตนจากสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มอาจเปลี่ยนไปถ้าตนทำสิ่งที่สมาชิกคนอื่น ๆ

ในกลุ่มพึงพอใจ บุคคลนั้นจึงต้องพยายามทำให้สมาชิกคนอื่น ๆ นั้นยอมรับตนมากขึ้น โดยคล้อยตามความคิดเห็นหรือเปลี่ยนไปกระทำเหมือนสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

2.1.3 ผู้นำกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มจะคาดหวังให้ผู้นำกลุ่มมีลักษณะ 2 ประการ คือ แสดงความศรัทธาเริ่มในการแก้ปัญหาในกลุ่มและสร้างสิ่งใหม่ ๆ ให้กับกลุ่ม ซึ่งการที่กลุ่มจะมีการริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ใดนั้น ผู้นำกลุ่มจะต้องเบี่ยงเบนไปจากสิ่งที่เป็นที่ยอมรับแบบเดิมของกลุ่ม ขณะเดียวกันผู้นำกลุ่มจะต้องมีลักษณะประการที่ 2 คือ คล้อยตามเกณฑ์ปกติของกลุ่ม การที่ผู้นำกลุ่มจะมีลักษณะทั้ง 2 ประการ ตามการคาดหวังของกลุ่มใดนั้น ผู้นำกลุ่มจะต้องเป็นทั้งผู้ที่คล้อยตามและเบี่ยงเบนไปจากกลุ่ม การพิจารณาการคล้อยตามของผู้นำกลุ่มต้องพิจารณาจากลักษณะของผู้นำกลุ่ม 2 ประการ ดังนี้

1) ความไม่มั่นคงในตำแหน่งของผู้นำกลุ่ม ผู้นำกลุ่มที่ไม่มั่นใจในการคงตำแหน่งสูงสุดของตนในกลุ่มไว้ได้ ผู้นำกลุ่มมีแนวโน้มจะคล้อยตามกลุ่มมากกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม ทั้งนี้เพราะสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มคาดหวังว่าผู้นำกลุ่มจะต้องทำตามเกณฑ์ปกติของกลุ่ม หรือตอบเหมือนสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่ม และจะต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม ในการคงเกณฑ์ปกติของกลุ่มไว้ ผู้นำกลุ่มจึงจำเป็นต้องคล้อยตามเกณฑ์ปกติของกลุ่มเพื่อคงความเป็นผู้นำกลุ่มไว้ เมื่อมีความมั่นคงในตำแหน่งผู้นำกลุ่มแล้ว ระดับการคล้อยตามกลุ่มของผู้นำกลุ่มอาจเปลี่ยนแปลงไป ดังเช่นที่ ฮอลแลนเดอร์ (Hollander 1958: 117-127) พบว่าในช่วงแรก ๆ ผู้นำกลุ่มจะคล้อยตาม เมื่อได้รับการยอมรับแล้วจึงอาจเบี่ยงเบนในภายหลัง

2) ความมั่นคงในตำแหน่งผู้นำกลุ่ม ผู้นำกลุ่มที่เชื่อว่าการที่ตนได้รับเลือกเป็นผู้นำกลุ่มเพราะกลุ่มประทับใจความสามารถของตน ตนจึงต้องแสดงความสามารถโดยแสดงความคิดเห็นที่เห็นว่าถูกต้อง การที่ผู้นำกลุ่มเคยทำสิ่งที่ทุกคนประทับใจหลายครั้ง การผิดพลาดบ้างนั้นสมาชิกในกลุ่มอาจไม่ปฏิเสธตนทันที ต่างจากสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มที่กลุ่มไม่เคยประทับใจทำผิด หรือตอบผิดเพียงครั้งเดียวอาจทำให้สมาชิกคนอื่น ๆ ไม่เชื่อถือทันที ฮาร์วี และคอนซาลวี (Harvey and Consalvi 1960: 182-187) ศึกษาพบว่าผู้นำกลุ่มที่รู้สึกว่าคุณอยู่ในสถานภาพที่สูงกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม มีอิสระมากกว่าในการตอบที่แตกต่างจากสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม จึงแสดงถึงการคล้อยตามต่ำที่สุดในกลุ่ม

2.2 ความคุ้นเคย บุคคลจะคล้อยตามเมื่ออยู่ในกลุ่มที่สมาชิกคุ้นเคยกันสูงกว่าที่สมาชิกในกลุ่มเป็นคนแปลกหน้ากัน (Thibaut & Strickland 1956: 115-129) การที่

สมาชิกในกลุ่มคุ้นเคยกันทำให้อาจเชื่อถือการตัดสินใจของกันและกัน และมีความรู้สึกกลัวว่าจะสูญเสียหรือไม่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในกลุ่มที่คุ้นเคยนั้นสูงกว่า

2.3 ความรู้ความสามารถ กลุ่มประกอบด้วยสมาชิกตั้งแต่ 2 คน ซึ่งอาจพบโดยทั่วไปว่าสมาชิกในกลุ่มมีลักษณะแตกต่างกันในเรื่องความรู้ความสามารถ บุคคลที่รู้สึกว่าตนมีความรู้ความสามารถในการทำงานนั้นสูง โดยได้รับข้อมูลย้อนกลับบอกให้ทราบว่าตนทำงานนั้นได้ดี มีแนวโน้มที่จะคล้อยตามกลุ่มต่ำกว่าบุคคลที่รู้สึกว่าตนไม่มีความสามารถในการทำงานนั้น (Rosenberg 1961: 436-437) ทั้งนี้บุคคลที่เชื่อว่าตนมีความสามารถในการทำงานนั้นต่ำจะฟังความคิดเห็นของกลุ่ม เพื่อใช้กลุ่มเป็นแหล่งของข้อมูล บุคคลที่อยู่ในกลุ่มที่ได้รับการบอกว่าสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน มีผลให้บุคคลคล้อยตามสมาชิกในกลุ่มนั้นต่ำกว่าบุคคลที่อยู่ในกลุ่มที่ได้รับการบอกว่าสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความสามารถในการทำงานนั้นไม่แตกต่างกัน (Gerard 1964: 209-211) การที่สมาชิกแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกันทำให้บุคคลไม่แน่ใจว่าสมาชิกคนใดในกลุ่มมีความสามารถและตอบถูก คนใดไม่มีความสามารถและตอบผิด จึงทำให้ไม่ไว้วางใจคนอื่นแต่เชื่อคำตอบของตน ต่างจากที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความสามารถเท่าเทียมกัน คำตอบที่ทุกคนตอบน่าจะถูกต้องคล้ายคลึงกัน บุคคลจึงเห็นจริงไปตามข้อมูลที่คนอื่น ๆ ตอบตรงกันนั้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว ลักษณะของสมาชิกในกลุ่มมีอิทธิพลต่อการคล้อยตามกลุ่มของบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับการรับรู้สถานภาพ การยอมรับ การเป็นผู้นำของตนในกลุ่ม รวมทั้งความคุ้นเคยและความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม ในการวิจัยผู้วิจัยจัดให้กลุ่มประกอบด้วยสมาชิก 5 คน ซึ่งเป็นผู้คัดณะ 4 คน และผู้รับการทดลอง 1 คน ผู้คัดณะและผู้รับการทดลองเป็นคนแปลกหน้ากัน ไม่มีความคุ้นเคยกันมาก่อน สถานภาพของสมาชิกในกลุ่มจึงไม่แตกต่างกัน และผู้รับการทดลองจะไม่ทราบระดับความรู้ความสามารถของสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มมาก่อน

3. ลักษณะของสถานการณ์

การแสดงการคล้อยตามของแต่ละบุคคลนั้นจะมีลักษณะและระดับที่แตกต่างกัน บางครั้งอาจไม่คล้อยตามแม้เป็นบุคคลเดียวกันก็ตาม ทั้งนี้องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการคล้อยตามกลุ่มของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะของสถานการณ์คือ

3.1 การเผชิญหน้าหรือเปิดเผยตน

การเผชิญหน้าหรือเปิดเผยตน เช่น การตอบต่อหน้าคนอื่น ๆ การบอกชื่อของตนภายหลังการตอบ การเขียนคำตอบในกระดาษและเซ็นชื่อกำกับ เป็นการทำให้สมาชิกคนอื่นในกลุ่มรู้จักบุคคลและรู้ว่าบุคคลใดในกลุ่มมีความคิดเห็นเหมือนหรือแตกต่างจากกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มอาจไม่พอใจบุคคลที่มีความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มนั้น บุคคลมีความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มและรู้ว่าสมาชิกในกลุ่มรู้จักตนจึงมีแนวโน้มจะเปลี่ยนคำตอบตามกลุ่ม เพื่อหลีกเลี่ยงผลทางลบนั้น ในทางตรงกันข้ามการไม่เปิดเผยตน โดยการทำงานลำพัง การตอบโดยสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มไม่รู้คำตอบนั้น และไม่รู้ว่ามีสมาชิกคนใดในกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่ม เช่น การเขียนคำตอบบนกระดาษที่ลบได้ โดยไม่มีใครเห็นคำตอบนั้น การไม่เปิดเผยตนนี้ทำให้สมาชิกในกลุ่มไม่รู้ว่าบุคคลไม่คล้อยตามกลุ่ม หรือมีความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่ม ดังนั้นโอกาสที่บุคคลจะได้รับการปฏิเสธจากสมาชิกในกลุ่มจะลดลงด้วย บุคคลที่ตอบแบบเผชิญหน้าหรือเปิดเผยตนจึงมีแนวโน้มจะคล้อยตามกลุ่มสูงกว่าบุคคลที่ตอบโดยไม่เปิดเผยตน สมาชิกในกลุ่มไม่รู้คำตอบของบุคคลนั้น (Deutsch and Gerard 1955: 629-636; Mouton, Blake and Olmstead 1960: 339-347; Argyle 1957: 172-175)

3.2 การได้รับการเสริมแรง

การเสริมแรง (Reinforcement) เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการพิจารณาการคล้อยตามกลุ่มของบุคคล ทั้งนี้ เอนเดอร์ (Endler 1965: 147-154; 1966: 175-180) เห็นว่าพฤติกรรมการคล้อยตามหรือการเปลี่ยนเป็นเห็นด้วยกับกลุ่มเป็นการตอบสนองเนื่องจากการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) จึงสามารถใช้การเสริมแรงในการปรับพฤติกรรมทางสังคมได้ เช่น พฤติกรรมการคล้อยตามนี้ การให้การเสริมแรงทางบวกมีผลในการเพิ่มและลดพฤติกรรมคล้อยตามกลุ่ม ทั้งอาจโดยการใช้ตัวเสริมแรงต่าง ๆ เช่น ตัวเสริมแรงทางสังคม โดยใช้วาจา คือ คำชมว่า "ดี, ถูกต้อง" (Endler 1965: 147-154) และการให้ข้อมูลย้อนกลับ โดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการกระทำของบุคคล จากการจัดให้มีสัญญาณไฟฟ้าแสดงให้บุคคลรู้ว่าตนตอบผิดหรือถูกทุกครั้งที่บุคคลเห็นด้วยกับสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่เห็นตรงกัน เมื่อให้การเสริมแรงดังกล่าวกับบุคคลเพื่อให้เห็นด้วยกับกลุ่ม บุคคลนั้นจะคล้อยตามกลุ่มเพิ่มขึ้น และเมื่อให้การเสริมแรงนั้นกับบุคคลเพื่อให้เห็นแตกต่างจากกลุ่ม บุคคลนั้นจะคล้อยตามกลุ่มลดลง (Endler 1966: 175-180) นอกจากนั้นอาจให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการกระทำของสมาชิกคนอื่น ๆ

ในกลุ่ม โดยเฉลยคำตอบที่ถูกต้องและคำตอบของสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่เห็นตรงกัน และบอกบุคคลด้วยว่าคำตอบของสมาชิกส่วนใหญ่ที่เห็นตรงกันนั้นถูกต้อง มีผลให้บุคคลคล้อยตามสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่เห็นตรงกันนั้นสูงกว่าบุคคลที่ไม่ได้รับการบอกเกี่ยวกับคำตอบที่ถูกต้องของสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่เห็นตรงกันนั้น (Allen and Crutchfield 1963: 320-333) การที่บุคคลต้องการเป็นผู้ร่วมงานที่ดีในกลุ่ม จึงต้องกระทำสิ่งที่คิดว่าบุคคลอื่นในกลุ่มคาดหวังให้กระทำ การให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นการแสดงให้เห็นว่าบุคคลตอบผิดและกลุ่มตอบถูก เป็นการชี้แนะให้บุคคลเห็นว่าการกระทำที่ถูกต้องคือ เห็นด้วยกับกลุ่มที่ตอบถูก นอกจากนั้นบุคคลยังจะแสดงถึงการคล้อยตามลดลงเมื่อมีความมั่นใจในตนเองสูงขึ้น (Julian, Ruckman and Hollander 1969: 189-196) ทั้งนี้การให้ข้อมูลย้อนกลับว่าบุคคลตอบผิดเป็นการทำให้บุคคลนั้นมีความมั่นใจในตนเองในการตัดสินใจความอื่น ๆ ต่ำ จึงแสดงถึงการคล้อยตามกลุ่มสูง

3.3 ลักษณะของการเสนองาน

ในการทำงานที่ต้องอาศัยการรับรู้ นั้น บุคคลจะคล้อยตามแตกต่างกันเมื่อเสนอสิ่งเร้าหรืองานแตกต่างกัน โดยบุคคลจะคล้อยตามในการทำงานเมื่อเสนองานและให้ตอบทันที ต่ำกว่าเมื่อเสนองานแล้วพักสักระยะหนึ่งจึงให้ตอบ (Deutsch and Gerard 1955: 629-639) การที่บุคคลมองเห็นงานนั้นโดยหยุดเพื่อพิจารณาระยะหนึ่ง และมองเห็นงานนั้นขณะตอบด้วย ทำให้สามารถตรวจคำตอบอีกครั้งหนึ่งโดยพิจารณางานนั้นซ้ำ แต่การที่งานออกก่อนที่จะตอบทำให้ต้องตอบโดยใช้ความจำ จึงอาจไม่แน่ใจว่าจำได้ถูกต้อง หรือไม่ลืมสิ่งที่ตนรับรู้

โดยสรุปแล้ว สถานการณ์มีอิทธิพลต่อการคล้อยตามกลุ่มของบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับ การเผชิญหน้าหรือบอกรายละเอียดเกี่ยวกับตน เช่น โดยบอกหรือเขียนชื่อให้บุคคลอื่นทราบ การให้การเสริมแรง เช่น คำชมหรือข้อมูลย้อนกลับ และลักษณะของการเสนองาน ในที่นี้ผู้วิจัยจัดให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มนั่งเผชิญหน้ากัน และต้องแสดงความคิดเห็นต่อหน้าสมาชิกคนอื่น ๆ เนื่องจากคำตอบไม่มีผิดหรือถูกจึงไม่มีการให้ข้อมูลย้อนกลับคำตอบที่ถูกต้องแต่อย่างใด ในการจัดให้ทุกคนเข้ากลุ่มร่วมกันนั้นเพียงเพื่อทำงาน คือแสดงความคิดเห็น ไม่มีการแนะนำกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

4. ความแตกต่างระหว่างบุคคล

อาสช์ (Asch 1955: 13-22) แสดงให้เห็นว่าบุคคลส่วนหนึ่งคล้อยตามกลุ่มทุกครั้ง บุคคลส่วนหนึ่งคล้อยตามกลุ่มบางครั้ง และบุคคลอีกส่วนหนึ่งแสดงถึงการเป็นตัวของตัวเองทุกครั้ง โดยไม่คล้อยตามกลุ่ม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบความแตกต่างระหว่างบุคคลและองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยที่ศึกษาตัวแปรความแตกต่างระหว่างบุคคลและการคล้อยตามพบว่าตัวแปรนี้ไม่มีผลต่อการคล้อยตามมากนัก ในการพิจารณาการคล้อยตามของบุคคลจึงไม่ควรพิจารณาจากความแตกต่างระหว่างบุคคลเพียงตัวแปรเดียว แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงแนวความคิดของนักจิตวิทยาที่ศึกษาตัวแปรดังกล่าวและการคล้อยตามพอสังเขป ดังนี้

4.1 เพศ (Sex)

นักจิตวิทยาทำการศึกษาเกี่ยวกับเพศของบุคคลกับการคล้อยตามกลุ่มของบุคคลนั้น พบผลการวิจัยเป็น 3 ลักษณะคือ

- 1) เพศหญิงคล้อยตามสูงกว่าเพศชาย (Nakamura 1958: 16-28; Reitan and Shaw 1964: 45-51)
- 2) เพศชายคล้อยตามสูงกว่าเพศหญิง (Crutchfield 1955; Kanareff and Lanzetta 1961 cited by Eagly 1978: 86-116)
- 3) เพศหญิงและเพศชายคล้อยตามไม่แตกต่างกัน (Coleman, Blake and Mouton 1958: 120-122; Costanzo and Shaw 1966: 967-975)

การพิจารณาว่าเพศหญิงและเพศชายคล้อยตามแตกต่างกันหรือไม่เพียงใดนั้นต้องพิจารณาจากองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องดังนี้คือ

- 1) ลักษณะ บทบาท และสถานภาพทางสังคม การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของเพศชายและเพศหญิง พบว่าเพศหญิงเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ภายในกลุ่มสูงกว่าเพศชาย และรับผิดชอบที่จะคงความสัมพันธ์ไว้ รวมทั้งตั้งใจที่จะแสดงว่าเห็นด้วยกับบุคคลอื่นเมื่อเห็นว่าการเห็นด้วยทำให้กลุ่มคงอยู่ได้ ดังนั้นเพศหญิงซึ่งมีสถานภาพต่ำกว่าเพศชายจึงไม่มีอิสระเท่าเพศชายในการ โน้มเอียงไปจากสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่ม ซึ่งแสดงให้เห็นจากการศึกษาที่พบว่าเพศหญิงคล้อยตามสูงกว่าเพศชายในการทำงานที่เพศหญิงมีสถานภาพในงานนั้นต่ำกว่าเพศชาย (Eagly, Wood & Fishbaugh 1981: 384-394)

จากลักษณะ ประสบการณ์ สถานภาพ และการคาดหวังของบุคคลอื่นที่มีต่อเพศชาย และเพศหญิงที่แตกต่างกันนี้ มีผลให้บทบาทของเพศหญิงว่าอ่อนส่อนง่าย กระทำสิ่งที่บุคคลอื่นบอกให้กระทำและเชื่อในสิ่งที่บุคคลอื่นบอกให้เชื่อ เพศชายเป็นคนก้าวร้าว ความเป็นอิสระ มีอำนาจ มีความสามารถในการตัดสินใจ และมีความสามารถในการเป็นผู้นำสูงกว่าเพศหญิง (Broverman et al. cited by Eagly 1978: 36-146) ดังนั้นในสถานการณ์ที่กดดัน ให้บุคคลคล้อยตามจึงมีแนวโน้มจะพบว่าเพศหญิงคล้อยตามความคิดเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่ม ในทางตรงกันข้ามเพศชายปกป้องแง่คิดของตน (Crutchfield 1955 cited by Forsyth 1983: 250)

2) วิธีการและข้อความในการศึกษาวิจัยความแตกต่างระหว่างเพศในเรื่องการคล้อยตามอาจไม่เกี่ยวข้องกับความแตกต่างระหว่างลักษณะบทบาทและสถานภาพทางสังคมเท่านั้น แต่เกี่ยวข้องกับวิธีการและข้อความศึกษาและวิจัยเรื่องดังกล่าวด้วย (Feldman 1985: 33) ดังจะเห็นจากการวิจัยของ อีเกล และ ชาร์ลี (Eagly and Carli cited by Feldman 1985: 339) ที่นำผลงานวิจัยหลายชิ้นที่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับเพศของบุคคลและการคล้อยตามทดสอบทางสถิติอีกครั้งหนึ่ง โดยทำเป็น Meta-analysis พบว่าตัวแปรที่อาจมีผลให้ข้อมูลเอนเอียงไปคือเพศของผู้วิจัย งานวิจัยเกือบ 80% ที่ศึกษาโดยผู้วิจัยเพศชายมีแนวโน้มที่จะพบว่าเพศหญิงคล้อยตามสูงกว่าเพศชาย ผลการวิจัยของผู้วิจัยเพศหญิงส่วนใหญ่พบว่าเพศชายและเพศหญิงคล้อยตามไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลดังกล่าวอาจเนื่องจากการเลือกผลงานวิจัยลงพิมพ์เป็นเอกสารทางวิชาการ ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นในงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องดังกล่าว

จากการศึกษาของ โคลแมน เบค และมอร์ตัน (Coleman Blake and Mouton 1958: 120-122) พบว่าบุคคลที่รู้สึกว่ามีทักษะในการทำงานนั้นมีแนวโน้มจะคล้อยตามความคิดเห็นที่ผิดของสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่ม บารอน และเบรน (Baron & Byrne 1987: 233) แสดงความเห็นด้วยว่าการคล้อยตามการกดดันทางสังคมที่แตกต่างกันนั้นเกี่ยวข้องกับความมั่นใจในตนเอง และความคุ้นเคยในเรื่องนั้น ๆ ดังนั้นข้อความหรืองานที่ใช้ในการวิจัยเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับเพศใดเพศหนึ่งโดยเฉพาะ จึงมีผลให้บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นคล้อยตามคำ ดังที่ ซิสทรังก์ และ แมคเดวิด (Sistrunk and McDavid 1971: 200-204) พบว่าในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับเพศชายนั้น เพศหญิงจะคล้อยตามสูงกว่าเพศชาย ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับเพศหญิง เพศชายจะคล้อยตามสูงกว่าเพศหญิง และในการทำงานเรื่องทั่ว ๆ ไปจะพบว่า

การคล้อยตามของเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกัน อธิบายได้ว่าในเรื่องเกี่ยวกับเพศชายนั้น เพศชายจะรู้สึกคุ้นเคยมากกว่า และมั่นใจด้วยว่าตนจะรู้เรื่องนั้นดีกว่าเพศหญิง เพศชายจึงมั่นใจในคำตอบของตนเกี่ยวกับเรื่องนั้น มีผลให้คล้อยตามบุคคลอื่นในกลุ่มน้อย อธิบายได้คล้ายกันในการทำงานในเรื่องที่เกี่ยวกับเพศหญิง ดังนั้นการพิจารณาการคล้อยตามจากเพศของบุคคลเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอ ต้องพิจารณาลักษณะ บทบาท สถานภาพทางสังคม วิธีการ และข้อความหรืองานที่ใช้ในการศึกษาเรื่องดังกล่าวด้วย

4.2 บุคลิกภาพ

นักจิตวิทยาศึกษาบุคลิกภาพ (Personality) ของบุคคลและการคล้อยตามกลุ่มของบุคคลนั้นเป็น 4 แนวทางคือ

1) ศึกษาบุคลิกภาพของผู้คล้อยตามและผู้เป็นอิสระไม่แสดงถึงการคล้อยตาม พบว่าบุคคลที่คล้อยตามมีแนวโน้มจะบรรยายอุปนิสัยตนเองว่ามีใจเอื้อเฟื้อ มองโลกในแง่ดี มีความสามารถ มั่นคงแน่นอน อดทนและมีความเมตตากรุณา (Gough cited by Appley and Moeller 1963: 284-290) คนที่เป็นอิสระไม่แสดงถึงการคล้อยตามเป็นคนที่มีความสติปัญญาสูง ความเป็นตัวของตัวเองสูง มีความสามารถในการเป็นผู้นำ มีวุฒิภาวะในการมีความสัมพันธ์ทางสังคม ไม่มีความรู้สึกมีปมด้อย แข็งแกร่ง เข้มงวด และมีการควบคุมตนเองมากเกินไป (Crutchfield cited by Appley and Moeller 1963: 284-290)

2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางบุคลิกภาพและการคล้อยตาม พบว่าการคล้อยตามมีความสัมพันธ์ทางลบกับการทำตัวให้เข้าสังคม ความต้องการความสำเร็จ อายุ ความสามารถทางสติปัญญา ความมั่นใจในตนเอง การแข่งขันเพื่อให้ตนได้รับรางวัล การคล้อยตามมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมจำนน-ยับยั้ง การระมัดระวัง-ควบคุม การวิตกกังวล การขู่เข็ญโดยการขี้อค การร่วมมือเพื่อให้กลุ่มได้รับรางวัล การคล้อยตามไม่มีความสัมพันธ์กับการเป็นศัตรูมุ่งร้ายบุคคลอื่น และความต้องการความสัมพันธ์ (Divesta cited by McDavid and Harari 1974: 275)

3) ศึกษาเปรียบเทียบการคล้อยตามในกลุ่มตัวอย่างที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน การศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักในตนเองกับการคล้อยตามพบว่าบุคคลที่ตระหนักในตนเองต่ำ มีแนวโน้มจะคล้อยตามบุคคลอื่นมากกว่าบุคคลที่ตระหนักในตนเองสูง (Baron & Byrne 1979: 141) ทั้งนี้บุคคลที่ตระหนักในตนเองสูงมีความมั่นใจในตนเองมาก และเป็นคนที่เป็นตัวของตัวเอง

ตัวเองมากด้วย ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่ตระหนักในตนเองว่าต้องการให้บุคคลอื่นสนับสนุนความคิดเห็นของตน บุคคลที่ตระหนักในตนเองสูงซึ่งรู้สึกว่าตนมีความสามารถย่อมต้องการข้อมูลจากบุคคลอื่นน้อย ซึ่งอธิบายได้เช่นเดียวกับที่พบว่า บุคคลที่มีความมั่นใจในตนเองแตกต่างกันมีแนวโน้มจะคล้อยตามแตกต่างกันด้วย โดยที่บุคคลจะคล้อยตามลดลงเมื่อมีความมั่นใจในตนเองสูงขึ้น

4) ศึกษาความคงที่ของความสัมพันธ์ระหว่างการคล้อยตามและคะแนนจากการทดสอบบุคลิกภาพ พบว่าตัวแปรทางบุคลิกภาพมีความสัมพันธ์กับการคล้อยตามในบางกลุ่มตัวอย่าง (Appley and Moeller 1963: 284-290) และบางสถานการณ์เท่านั้น การศึกษาการคล้อยตามของบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ 4 สถานการณ์ พบการคงที่ของการคล้อยตามประมาณ 20% (Vaughan cited by Hollander & Willis 1967: 69) แม้บุคลิกภาพจะมีความสัมพันธ์กับการคล้อยตามในสถานการณ์อื่น ๆ มายเออร์ (Myers 1983: 250) ให้ความเห็นโดยอ้างความคิดของ มิสเชล (Mischel 1968 cited by Myers 1983: 250) ว่าการวัดลักษณะของบุคคลอาจเชื่อถือได้เมื่อวัดกับบุคคลเดียวกัน 2 ครั้งแล้ว ได้ผลใกล้เคียงกัน แต่คะแนนดังกล่าวไม่สามารถทำนายพฤติกรรมทางสังคมได้มากนัก ถ้าต้องการทราบระดับการคล้อยตามในสถานการณ์เฉพาะแล้ว ควรทราบลักษณะของสถานการณ์มากกว่าคะแนนของบุคคลนั้น จากแบบทดสอบวัดทางจิตวิทยา

ดังนั้นการทราบบุคลิกภาพเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถทำนายการคล้อยตามของบุคคลนั้นได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น เพศ และสถานการณ์นั้น ๆ ด้วย

5. ลักษณะของงาน

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของงาน ได้แก่

5.1 ความยากง่ายและคลุมเครือของงาน

ความคลุมเครือและชัดเจนของงาน เช่น การตัดสินใจความยาวของเส้นตรงโดยใช้สายตาระยะ และการใช้ไม้บรรทัดวัดความยาวของเส้นตรงก่อนแล้วจึงตัดสินใจความยาวของเส้นตรง (Luchins and Luchins 1963: 133-150) ความยากและง่ายของงาน เช่น การตอบข้อความที่ไม่มีคำตอบที่ถูกต้องชัดเจน และการตอบข้อความที่มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว (Crutchfield 1955 cited by McDavid and Harari 1974: 324) ลักษณะ

ของงานดังกล่าวมีผลต่อการมั่นใจในการตัดสินใจของบุคคล ในงานที่ยากหรือคลุมเครือนั้นบุคคลมักจะพึ่งข้อมูลและความคิดเห็นของบุคคลอื่นเป็นแนวทางในการตอบของตน แต่ในงานที่ง่ายบุคคลจะมั่นใจในคำตอบของตนมาก ความต้องการข้อมูลจากบุคคลอื่นจะน้อยลง และมีแนวโน้มที่จะคล้อยตามต่ำด้วย บุคคลจึงแสดงถึงการคล้อยตามในงานที่ยากสูงกว่าในงานที่ง่าย (Coleman, Blake and Mouton 1958: 120-122; Iscoe, Williams and Harvey 1963: 963-978) และบุคคลคล้อยตามในงานที่คลุมเครือสูงกว่างานที่ไม่คลุมเครือหรือมีคำตอบที่ถูกต้องชัดเจน (Panner and Davis 1969: 229-230)

5.2 ชนิดของงาน

ในการทำงานที่ต้องตอบโดยอาศัยการรับรู้ บุคคลจะคล้อยตามการตอบของกลุ่มสูงกว่าในการทำงานที่ต้องตอบโดยการพิจารณาเหตุผลแบบตรรกศาสตร์ (Lieberman and Meyerhoff 1962: 273-275) ในการรับรู้โดยใช้สายตาสามารถลงตาได้ง่าย ในการพิจารณาเหตุผลแบบตรรกศาสตร์มีเหตุมีผลในการคิด จึงมีความเชื่อถือได้มากกว่าหลักฐานจากการรับรู้ทางสายตา

5.3 ประสิทธิภาพการทำงาน

การคล้อยตามการทำงานประเภทเดียวกันยังพบการคล้อยตามแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพความสำเร็จหรือล้มเหลวในการทำงานก่อนหน้านั้น บุคคลที่เคยแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับกลุ่มและล้มเหลวในงานนั้น มีแนวโน้มจะคล้อยตามในการทำงานนั้นอีกครั้งหนึ่งสูงกว่าบุคคลที่เคยประสบความสำเร็จในงานนั้น (Allen 1965: 165) การที่บุคคลเคยล้มเหลวในงานนั้นทำให้ไม่แน่ใจว่าในการทำงานครั้งใหม่ตนจะตอบถูกหรือไม่ เมื่อไม่แน่ใจความสามารถของตนจึงต้องพิจารณาจากข้อมูลจากคนอื่น ๆ นั้นมากกว่าตน

ประสิทธิภาพการทำงานในครั้งแรกที่บุคคลอื่นซึ่งอาจเป็นสมาชิกในกลุ่มเห็นด้วยกับบุคคลมีผลต่อการคล้อยตามกลุ่มของบุคคลนั้นในการทำงานครั้งที่สองด้วย กล่าวคือมีผลทำให้บุคคลคล้อยตามโดยเปลี่ยนคำตอบให้ผิดตามสมาชิกทุกคนที่ตอบผิดในการทำงานครั้งที่สองสูงกว่าการที่บุคคลอื่นแสดงว่าไม่เห็นด้วยกับบุคคลในการทำงานครั้งแรก (Julian et al 1969: 189-190; Holland 1965: 206-211) นอกจากนั้นถ้าบุคคลที่แสดงว่าเห็นด้วยในการทำงานชุดแรกนั้นเป็นบุคคลเดียวกันในการทำงานชุดที่สองมีผลให้บุคคลคล้อยตามสูงกว่าถ้าบุคคลที่แสดงว่าเห็นด้วยในการทำงานชุดแรกและชุดที่สองแตกต่างกัน (Saveil 1978: 94-100) การที่บุคคลอื่น

แสดงว่าเห็นด้วยกับบุคคลในการทำงานชุดแรกเท่ากับเป็นการให้การเสริมแรงทางสังคมทำให้บุคคลมั่นใจ ในการทำงานชุดที่สองจึงอาจไม่ได้พิจารณาข้อมูลละเอียดรอบคอบนัก และยังคงอาศัยตามเพื่อหลีกเลี่ยงการขัดแย้ง นอกจากนี้การที่บุคคลอื่นแสดงว่าเห็นด้วยในการทำงานชุดแรกทำให้บุคคลไว้วางใจว่าบุคคลอื่นนั้นมีความคิดเห็นเหมือนตน จึงมีแนวโน้มจะอาศัยตามบุคคลอื่นนั้นในการทำงานชุดอื่น ๆ สูง

โดยสรุปแล้ว จะเห็นได้ว่าลักษณะของงานมีอิทธิพลต่อการอาศัยตามมีความเกี่ยวข้องกับความยากง่ายและคลุมเครือของงาน ประสพการณ์ รวมทั้งประเภทของงานที่ทำ ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยกำหนดให้ผู้รับการทดลองทำงานโดยตอบข้อความที่แสดงความคิดเห็น ข้อความดังกล่าวเป็นข้อความทั่ว ๆ ไป ซึ่งทุกคนสามารถพบเห็นในการดำเนินชีวิตประจำวัน คือในเรื่องการก้าวร้าวและการต่อสู้ในชีวิต การคุมกำเนิด ระบบการปกครอง การหย่าร้าง การเกณฑ์ทหาร บุคคลจึงน่าจะมีความรู้ในเรื่องนั้นบ้างไม่มากก็น้อย ข้อความทั้ง 6 ข้อนั้นไม่มีคำตอบที่ถูกต้องอย่างชัดเจน คำตอบจึงอาจมีทั้งเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

6. ความแตกต่างทางวัฒนธรรม การทราบลักษณะทางวัฒนธรรม (Culture) ของบุคคลอาจช่วยในการทำนายการอาศัยตามกลุ่มของบุคคลนั้น ทั้งนี้เพราะในวัฒนธรรมต่างกันอาจมีการอาศัยตามแตกต่างกันด้วย เพื่อให้สามารถอธิบายองค์ประกอบความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจะกล่าวถึงการอาศัยตามในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันดังนี้

1. จีนและอเมริกา ถ้าเปรียบเทียบการอาศัยตามกลุ่มในกลุ่มตัวอย่างชาวจีนและอเมริกัน จะพบว่าชาวจีนอาศัยตามสูงกว่าชาวอเมริกัน (Meade & Barnard 1972: 15-24; Huang & Harris 1973: 427-434) ทั้งนี้ถ้าศึกษาลักษณะของชาวจีน วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์จีนจะพบว่าชาวจีนเป็นคนเฉย ชอบพึ่งพาอาศัยกัน ลักษณะวัฒนธรรมของชาวจีนคือการยอมอยู่ใต้อำนาจ ยึดติดกับค่านิยมและประเพณีที่มีมาแต่โบราณ

2. สหภาพโซเวียตรัสเซียและอเมริกา เด็กในประเทศแถบตะวันตกที่มีความเป็นอิสระสูงมีแนวโน้มจะเชื่อฟังคำสั่งมากกว่าเด็กในประเทศที่สนับสนุนลัทธิกรรมสิทธิ์รวม (Collectivist Countries) ในประเทศสหภาพโซเวียตรัสเซียนั้นเน้นว่าเด็กต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน จึงพบว่าเด็กชาวอเมริกันอาศัยตามน้อยกว่าเด็กชาวโซเวียตรัสเซีย (Myers 1983: 253)

3. ญี่ปุ่นและอเมริกา ลักษณะของชาวญี่ปุ่นมีผลให้ลักษณะของชาวญี่ปุ่นมีการรวมกันเป็นกลุ่ม ใช้กรรมสิทธิ์ร่วมกันโดยส่วนรวม และไม่ได้้อย่างเอกเทศหรือเฉพาะบุคคล จึงทำให้ แฟรเกอร์ (Frager 1970: 203-210) ที่ศึกษาการคล้อยตามของชาวญี่ปุ่น และนำผลการศึกษาเปรียบเทียบกับการศึกษาการคล้อยตามของชาวอเมริกันที่ อาสช์ (Asch 1951: 560-571) ศึกษาในระยะ 20 ปี ก่อนที่แฟรเกอร์ศึกษา ซึ่งแฟรเกอร์พบว่าอัตราการคล้อยตามของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาชาวญี่ปุ่นต่ำกว่าชาวอเมริกัน ผลงานวิจัยที่พบความแตกต่างของการคล้อยตามนี้อาจเนื่องจากความแตกต่างของวัฒนธรรมญี่ปุ่นและอเมริกา และความแตกต่างของช่วงเวลาการศึกษาเรื่องดังกล่าว

4. อังกฤษและอเมริกา นิคอลสัน โคล และรอกกลิน (Nicholson, Cole and Rocklin 1985 cited by Albrecht, Chadwick and Jacobson 1987: 137) พบอัตราการคล้อยตามของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษอังกฤษและอเมริกันไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมต่าง ๆ กับวัฒนธรรมอเมริกันดังกล่าวแล้วนั้น ผู้วิจัยไม่สามารถนำผลงานวิจัยต่าง ๆ นั้นมาเปรียบเทียบกันได้ เนื่องจากผู้วิจัยพบว่าอัตราการคล้อยตามของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษอเมริกันในการทดลองต่าง ๆ นั้นแตกต่างกัน เป็นผลจากความแตกต่างในเรื่องวิธีการศึกษา สถานการณ์ การทดลอง และช่วงเวลาการศึกษา ทั้งนี้สถานการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอาจมีผลต่อวัฒนธรรมและลักษณะของคนในวัฒนธรรมนั้น ๆ ด้วย ดังที่พบว่าอัตราการคล้อยตามของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษอังกฤษและอเมริกันต่ำกว่าที่อาสช์ศึกษาในช่วง 30 ปีก่อนหน้านั้น (Nicholson, Cole and Rocklin 1985 cited by Albrecht, Chadwick and Jacobson 1987: 137) แต่ผู้วิจัยจะเปรียบเทียบลักษณะของคนในชนชาติจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เช่น ชาวอเมริกัน ชาวญี่ปุ่น และชาวจีน ดังนี้ ลักษณะชาวอเมริกันมีความเป็นอิสระไม่ชอบอยู่ในบังคับใครและมีความเชื่อมั่นในตนเอง ในลักษณะที่ตรงกันข้ามกับชาวอเมริกันนั้น ลักษณะวัฒนธรรมของญี่ปุ่นมีผลให้คนญี่ปุ่นส่วนใหญ่ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม มีความอ่อนน้อม เชื่อฟังผู้ใหญ่ และมีลักษณะชอบคล้อยตาม (Caudill and Devos 1956: 1102-1126) และในลักษณะที่คล้ายกับวัฒนธรรมญี่ปุ่น วัฒนธรรมจีน มีความเชื่อต่าง ๆ ตามบรรพบุรุษ ทั้งที่ได้รับการฝึกอบรมให้มีความเชื่อคล้อยตามกลุ่ม จึงน่าจะมีลักษณะคล้อยตามมากกว่าคนอเมริกันซึ่งได้รับการฝึกให้เป็นตัวของตัวเองตั้งแต่เล็ก ๆ

5. นอร์เวย์และฝรั่งเศส มิวแกรม (Milgram 1977: 159-175) พบว่า นักศึกษาชาว นอร์เวย์ ค่อยตามกลุ่มสูงกว่า นักศึกษาชาวฝรั่งเศส ซึ่งมิวแกรมอธิบายลักษณะที่แตกต่างกันนี้ว่าสังคมชาว นอร์เวย์มีความสามัคคีกันอย่างเหนียวแน่น ชาว นอร์เวย์มีความรู้สึก ว่าตนอยู่ในกลุ่มชนชาติเดียวกัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคม ดังจะพบว่ามีการจัดตั้งหน่วยต่าง ๆ เพื่อดูแลและป้องกันประชาชนชาว นอร์เวย์ พวกเขาเต็มใจจ่ายภาษีที่สูงเพื่อสนับสนุนให้รัฐจัดให้ มีความปลอดภัยในสังคม ดังนั้นความสามัคคีกันในสังคมชาว นอร์เวย์มีผลให้พบการ ค่อยตามกลุ่ม สูง เมื่อเปรียบเทียบกับชาว นอร์เวย์แล้วชาวฝรั่งเศสมีความสอดคล้องกันน้อย ในการใช้ชีวิตทาง สังคมและในทางการเมือง จะพบเห็นโดยทั่ว ๆ ไปว่า ชาวฝรั่งเศสมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน แม้เป็นบุคคลที่คุ้นเคยกัน นอกจากนั้นยังจะพบจารีตประเพณีของประชาชนแถบท้องถิ่นที่มีการ แสดงการขัดแย้ง และการโต้แย้งโดยการวิจารณ์ทั่ว ๆ ไปในร้านขายเหล้า มิวแกรมอ้างถึง สิ่งที่ สแชชเชอร์ (Schachter cited by Milgram 1977: 159-171) กล่าวถึงคือ การ มีชีวิตที่มีความคิดเห็นที่เป็กร้างจะช่วยให้บุคคลเป็นอิสระจากการกดดันทางสังคม ดังนั้นจึงพบ การตัดสินใจที่แสดงถึงการ เป็นอิสระจากกลุ่มสูงในนักศึกษชาวฝรั่งเศส

6. เอสกิโม (Eskimo) และเทมมี (Temme) ระดับสังคมที่มีวิถีการหา อาหาร และลักษณะทางวัฒนธรรมแตกต่างกันมีผลให้บุคคลในวัฒนธรรมต่าง ๆ นั้นค่อยตามแตกต่างกัน ในเรื่องนี้ เบอร์รี่ (Berry 1967: 415-418) เปรียบเทียบระดับสังคม 2 ระดับ คือพวก เอสกิโม เป็นพวกที่มีวิถีการหาอาหารแบบต่ำ คือล่าสัตว์และตกปลา ลักษณะทางสังคมมีแนวโน้มน เป็นตัวบุคคล (ตัวใครตัวมัน) เป็นอิสระจากบุคคลอื่น รักษาผลประโยชน์ของตน มีความเชื่อมั่น ในตนเอง พวกเทมมี เป็นพวกที่มีวิถีการหาอาหารแบบสูง คือ เพาะปลูก ลักษณะทางสังคมมี แนวโน้มนเป็นแบบหัวเก่า (สนับสนุนการรักษาระเบียบแบบแผนเดิม) ยินยอม ยุติธรรม เชื่อถือ ผู้อื่น เป็นสมาชิกที่มีความเชื่อมั่นในกลุ่ม ลักษณะที่แตกต่างกันดังกล่าวทำให้พบว่าพวกเทมมี ค่อยตามกลุ่มสูงกว่าพวก เอสกิโม

กล่าวโดยสรุปแล้ว การทราบพื้นฐานทางวัฒนธรรม (Cultural Background) ของบุคคลช่วยให้สามารถทำนายการค่อยตามกลุ่มของบุคคลนั้นได้ ทั้งนี้เนื่องจากสังคมเป็นตัว กำหนดเกณฑ์ปกติ (Norm) ที่สมาชิกในสังคมจะต้องปฏิบัติ นอกจากนี้แต่ละสังคมให้คุณค่ากับการ ค่อยตาม และการเป็นตัวของตัวเอง (Independence) แตกต่างกัน ซึ่งตัวแปรความแตกต่าง ทางวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับตัวแปรความแตกต่างของบุคคลด้วย เช่น เพศในแต่ละวัฒนธรรม

จะกำหนดบทบาททางสังคมของเพศชายและเพศหญิงแตกต่างกันจึงมีผลต่อการคล้อยตาม ดังที่กล่าวแล้วในเรื่องตัวแปรความแตกต่างของบุคคล

วัฒนธรรมประจำสังคมหนึ่ง ๆ มีอิทธิพลในการหล่อหลอมพฤติกรรมคล้อยตาม จากที่พบว่าวัฒนธรรมจีนมีความเชื่อต่าง ๆ ตามบรรพบุรุษ ถูกอบรมให้มีนิสัยคล้อยตามกลุ่มมักจะเป็นคนคล้อยตามมากกว่าชาวอเมริกัน ซึ่งถูกฝึกให้เป็นตัวของตัวเองตั้งแต่เล็ก ๆ วัฒนธรรมไทยก็คงจะเช่นเดียวกับวัฒนธรรมจีนที่มักเชื่อพรหมลิขิต การทดลองเรื่องการคล้อยตามแบบเดียวกับงานวิจัยนี้ มีค และบาร์นาร์ด (Meade & Barnard 1972: 15-24) ทดลองกับนักศึกษาจีนและอเมริกันแล้ว ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงทดลองโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาไทย ซึ่งจากลักษณะวัฒนธรรมจีนที่คล้ายกับไทย ผู้วิจัยจึงคาดว่าผลการทดลองในเรื่องการคล้อยตามนี้น่าจะได้ผลการทดลองคล้ายคลึงกัน

จากการทบทวนแนวความคิดที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่ามีตัวแปรการกีดกันของกลุ่มหลายตัวที่ส่งผลต่อการคล้อยตามกลุ่มของบุคคล เช่น ลักษณะของกลุ่ม ลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม ลักษณะของสถานการณ์ ความแตกต่างของบุคคล ลักษณะของงาน และความแตกต่างทางวัฒนธรรม ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าตัวแปรดังกล่าวเกี่ยวข้องกัน ในการพิจารณาการคล้อยตามอันเนื่องมาจากการกีดกันของกลุ่ม จึงต้องพิจารณาจากตัวแปรทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ง. เหตุผลของการคล้อยตาม เหตุผลสำคัญที่บุคคลคล้อยตามกลุ่มที่นักจิตวิทยาได้ให้แนวคิดไว้ตรงกัน (Deutsch & Gerard 1955: 629-639) คือ

1. อิทธิพลของการได้รับข้อมูล (Informative Influence) บุคคลใช้ข้อมูลของกลุ่มในการพิจารณาความจริง บุคคลเรียนรู้แนวทางที่ถูกต้องในการกระทำเนื่องจากการได้รับข้อมูลจากกลุ่ม และเชื่อว่าบุคคลอื่นสามารถให้ข้อมูลที่ตนไม่รู้ หรือให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับตนจึงตัดสินใจว่าความคิดเห็นของตนผิด แต่ความคิดเห็นของบุคคลอื่นถูก เช่น พ่อแม่ห้ามเด็ก เข้าไปใกล้เตาไฟฟ้า เด็กยอมทำตามคำสั่งนั้นเมื่อเรียนรู้จากคำบอกเล่าของพ่อแม่ว่าเตาไฟฟ้าร้อน

อิทธิพลของการได้รับข้อมูลจากกลุ่มมีผลกดดันให้บุคคลคล้อยตามแบบยอมรับ บุคคลคล้อยตามกลุ่มเนื่องจากความไว้วางใจว่ากลุ่มจะให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับตนจะมีผลให้บุคคลแสดงถึงการคล้อยตามกลุ่ม โดยมีความเชื่อตามความคิดเห็นของกลุ่มด้วย ทั้งนี้เพราะบุคคลดังกล่าวต้องการคำตอบหรือข้อมูลที่ถูกต้องเท่านั้น ไม่ได้เกิดจากความกลัวการตอบสนองจากกลุ่ม

และไม่ได้เกิดความรู้สึกว่าถูกบีบบังคับจากสมาชิกในกลุ่ม แม้ว่าการคล้อยตามของบุคคลจะเนื่องจากเหตุผลที่แตกต่างกันนี้ ส่วนใหญ่จะพบว่าบุคคลคล้อยตามกลุ่มในทั้งสองลักษณะนี้ แต่อาจในระดับที่แตกต่างกัน

2. อิทธิพลของการได้รับเกณฑ์ปกติของกลุ่ม (Normative Influence)

มีผลให้บุคคลคล้อยตามความคาดหวังของบุคคลอื่น ทั้งสมาชิกที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม วิตกกังวลว่ากลุ่มอาจปฏิเสธสมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตามกลุ่ม และสมาชิกในกลุ่มที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม รู้ว่ากลุ่มมักจะปฏิเสธสมาชิกที่กระทำแตกต่างจากสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่ม หรือไม่ปฏิบัติตามกฎของกลุ่ม

อิทธิพลของการได้รับเกณฑ์ปกติของกลุ่มมีผลกดดันให้บุคคลคล้อยตามแบบยอมตาม เป็นการหลีกเลี่ยงจากการลงโทษของสมาชิกในกลุ่ม บุคคลจะยอมตามเฉพาะเมื่ออยู่ในกลุ่มเท่านั้น โดยแสดงว่าเห็นด้วยกับกลุ่ม แต่ภายในใจยังมีความเชื่อหรือความคิดเห็นขัดแย้งกับกลุ่ม

โดยสรุปแล้ว การคล้อยตามเป็นการเรียนรู้ทางสังคม ทั้งนี้บุคคลเรียนรู้ว่าการคล้อยตามบุคคลอื่นในกลุ่ม จะได้รับรางวัล เช่น การยอมรับ หรือหลีกเลี่ยงจากการลงโทษ เช่น การเพิกเฉยจากบุคคลอื่นนั้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับการกดดันของกลุ่มส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่ศึกษาการกดดันของกลุ่มที่มีผลต่อการคล้อยตามของบุคคล โดยสร้างสถานการณ์ให้กลุ่มกดดัน และวัดการคล้อยตามของบุคคล การศึกษาการกดดันของกลุ่มที่มีผลต่อการคล้อยตามของบุคคลได้เริ่มอย่างจริงจังตั้งแต่ปี ค.ศ. 1935 โดย เซอร์รีฟ (Sherif 1935) ต่อมาได้มีการศึกษาทดลองอีกหลายวิธี แต่วิธีการทดลองส่วนใหญ่จะใช้การทดลองตามวิธีการของเซอร์รีฟ (Sherif 1935) อาสช์ (Asch 1951) และครัชฟิลด์ (Crutchfield 1955) ซึ่งเหตุผลสำคัญที่ทำให้มีการศึกษาการกดดันของกลุ่มที่มีผลต่อการคล้อยตามของบุคคลประการหนึ่งคือ เพื่อศึกษาว่าการกดดันของกลุ่มมีผลทำให้บุคคลคล้อยตามหรือไม่เพียงใด และในสถานการณ์ใด ซึ่งจะได้เสนอรายละเอียดการศึกษาการคล้อยตามโดยวิธีการของเซอร์รีฟ (Sherif) อาสช์ (Asch) และครัชฟิลด์ (Crutchfield) ดังนี้

วิธีการของเชอร์รี่ฟ (Sherif 1935 cited by Freedman et al. 1974: 315-317) ใช้ปรากฏการณ์ของดวงไฟฟ้าที่บุคคลรับรู้ผิดไปจากความเป็นจริงเมื่ออยู่ในห้องมืด โดยผู้ดำเนินการทดลองหลอกว่าดวงไฟฟ้าจะเคลื่อนที่ แต่ความจริงดวงไฟฟ้าหยุดนิ่ง ในการทดลองจะให้ผู้รับการทดลองเข้าไปในห้องมืดครั้งละ 1 คน ให้ประมาณระยะทางที่ดวงไฟฟ้าเคลื่อนที่ เป็นการศึกษากการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ระยะทาง จัดการทดลองเป็น 2 ระยะ คือการเคลื่อนที่ของดวงไฟฟ้าในสภาพการณ์ที่อยู่ลำพังและอยู่ในกลุ่ม

ระยะที่ 1 ให้ประมาณระยะทางที่ดวงไฟฟ้าเคลื่อนที่ลำพัง

ระยะที่ 2 ให้ประมาณระยะทางที่ดวงไฟฟ้าเคลื่อนที่ร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มที่เป็นผู้สังเกต ผู้รับการทดลองยืนในตำแหน่งแรกอย่างบังเอิญ จะตอบก่อนผู้สังเกตที่ตอบแตกต่างจากผู้รับการทดลอง ใช้วิธีเดียวกันนี้ซ้ำ ๆ ในการทดลองชุดที่ 2 และ 3

ผลปรากฏว่า

ระยะที่ 1 ผู้รับการทดลองบอกระยะทางการเคลื่อนที่ของดวงไฟฟ้าแตกต่างกัน เช่น ผู้รับการทดลองคนหนึ่งบอกระยะทางการเคลื่อนที่เป็น 1 หรือ 2 นิ้ว ผู้รับการทดลองอีกคนหนึ่งบอกระยะทางการเคลื่อนที่เป็น 80 ฟุต

ระยะที่ 2 ผู้รับการทดลองจะเริ่มคาดคะเนระยะทางการเคลื่อนที่คล้ายกับผู้สังเกตมากขึ้น เช่น ผู้รับการทดลองที่คาดคะเนระยะทางการเคลื่อนที่ประมาณ 10 และ 15 ฟุต เมื่อผู้สังเกตบอกระยะทางการเคลื่อนที่เพียง 2 ฟุต ในการทดลองชุดที่ 2 และ 3 ผู้รับการทดลองนี้มีแนวโน้มจะคาดคะเนระยะทางลดลงอีก จนในที่สุดจะคาดคะเนระยะทางการเคลื่อนที่ใกล้เคียงกับผู้สังเกต

การทดลองตามวิธีการของเชอร์รี่ฟแสดงให้เห็นว่าการกดดันของกลุ่มมีอิทธิพลให้บุคคลคล้อยตามเกณฑ์ปกติหรือคำตอบเหมือนกับสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มแม้ว่าสมาชิกส่วนใหญ่จะให้ข้อมูลที่คลุมเครือ การที่บุคคลคล้อยตามในสถานการณ์ที่คลุมเครือนี้แสดงให้เห็นว่าไม่ใช่เนื่องจากบุคคลได้รับข้อมูลจากกลุ่มเท่านั้น แต่เป็นผลจากการที่บุคคลอื่นตอบแตกต่างจากตนด้วย

วิธีการของอาสช์ (Asch 1951: 560-571) ใช้การเปรียบเทียบความยาวของเส้นตรง ในการทดลองให้ผู้รับการทดลองเข้ารับการทดลองครั้งละ 1 คน ร่วมกันทำงานแบบเผชิญหน้ากับผู้สังเกต 7 คน ผู้ดำเนินการทดลองจัดให้ทุกคนทำแบบทดสอบ 18 ชุด ชุดหนึ่ง

ประกอบด้วยภาพ 2 ภาพ ภาพแรกมีเส้นตรงอยู่เพียง 1 เส้น ซึ่งเป็นเส้นตรงมาตรฐาน อีกภาพหนึ่งมีเส้นตรงอยู่ 3 เส้น ซึ่งให้เปรียบเทียบกับเส้นตรงมาตรฐาน ให้ผู้รับการทดลองและผู้สังเกตคิดกันว่าเส้นตรงมาตรฐานในภาพแรกมีความยาวเท่ากับเส้นตรงเส้นใดในภาพที่ 2 โดยให้ตอบทีละคน ซึ่งผู้ดำเนินการทดลองจัดให้ผู้รับการทดลองนั่งในอันดับสุดท้ายอย่างบังเอิญและตอบเป็นอันดับสุดท้าย ผู้สังเกตจะแก้มองตอบให้ผิดความจริง 12 ชุด จากแบบทดสอบทั้งหมด 18 ชุด แบ่งผู้รับการทดลองเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่ผู้สังเกตทั้งหมดเห็นตรงกันเป็นเอกฉันท์ โดยตอบผิดในข้อความแรก ๆ และผู้สังเกตหนึ่งเป็นอันดับที่ 4 เห็นด้วยกับผู้รับการทดลองโดยตอบถูก และไม่เห็นด้วยกับผู้สังเกตคนอื่น ๆ ที่ตอบผิดในข้อความอื่น ๆ กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่ผู้รับการทดลองทำงานลำพังโดยไม่มี การกีดกันของกลุ่ม การจัดการทดลองเป็น 2 กลุ่มที่แตกต่างกันนี้เพื่อศึกษาว่าการกีดกันของกลุ่มมีผลให้บุคคลคล้อยตามกลุ่มแตกต่างจากการทำงานลำพัง หรือไม่มี การกีดกันของกลุ่มหรือไม่ ผลปรากฏว่ากลุ่มที่ 1 ซึ่งจัดเป็นกลุ่มที่มีการกีดกันของกลุ่มพบการคล้อยตาม โดยตอบผิดในทิศทางเดียวกับสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่เห็นตรงกัน 32% และคล้อยตามโดยเฉลี่ย 3.84 ชุด และพบว่ากลุ่มที่ 2 ตอบถูกเกือบทั้งหมด โดยตอบผิดเพียง 6% และคล้อยตามโดยเฉลี่ยเพียง 0.08 ชุด ซึ่งผลการทดลองแสดงให้เห็นอิทธิพลของการกีดกันของกลุ่มต่อการคล้อยตาม คือการกีดกันของกลุ่มมีผลให้บุคคลคล้อยตามกลุ่มสูงกว่าการทำงานลำพังโดยไม่มี การกีดกันของกลุ่ม

ข้อดีของวิธีการของอาสซ์

1. ใช้ได้ง่าย เครื่องมือที่ใช้มีเพียงภาพเส้นตรง ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ง่ายแม้ในห้องเรียน
2. สถานการณ์การทดลองทำให้ผู้รับการทดลองรู้สึกขัดแย้งในใจระหว่างการเห็นตรงตามกลุ่ม และการรายงานคำตอบที่ถูกต้อง ทั้งนี้งานที่ให้ทำนั้นมีคำตอบที่ถูกต้องชัดเจน ผู้รับการทดลองสามารถสังเกตการถูกต้องได้ง่าย
3. อาจนำไปใช้กับงานหรือสิ่งเร้าต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปทรงเรขาคณิตอื่น ๆ ข้อความเกี่ยวกับทัศนคติความเชื่อหรือความคิดเห็น

ข้อจำกัดของวิธีการอาสซ์

ในการศึกษาการคล้อยตามของผู้รับการทดลองแต่ละคนต้องใช้ผู้สังเกต 7 คน ทำให้เสียเวลาและเงินในการจ้างผู้สังเกต ผู้สังเกตอาจแตกต่างกันบ้างในการทดลองแต่ละครั้ง

วิธีการของครัชฟิลด์ (Crutchfield 1955 cited by McDavid and Harari 1968: 324-325) ใช้การตัดสินใจด้วยความ ผู้ดำเนินการทดลองจัดให้ผู้รับการทดลองเข้าทำการทดลองพร้อมกันครั้งละ 5 คน โดยให้ที่นั่งในที่มืดแบ่งเป็นช่อง ๆ ซึ่งไม่สามารถมองเห็นกัน จัดให้ดูภาพสไลด์จากจอที่อยู่ข้างหน้า ภาพสไลด์แสดงข้อความเกี่ยวกับความจริง ความคิดเห็น และทัศนคติที่มีความง่ายและซับซ้อนแตกต่างกันรวม 50 ข้อความ ผู้รับการทดลองจะต้องเลือกคำตอบว่า "เห็นด้วย" หรือ "ไม่เห็นด้วย" และแสดงคำตอบโดยกดปุ่มสัญญาณไฟฟ้าที่อยู่ข้างหน้า สีของสัญญาณไฟฟ้ายิ่งแตกต่างกัน 2 สี แสดงคำตอบที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ปุ่มสัญญาณจะมีทั้งหมด 5 แถว ซึ่งผู้รับการทดลองทุกคนเข้าใจว่า 4 แถวแรกแสดงสัญญาณไฟฟ้าของผู้รับการทดลองคนอื่น ๆ แต่ความจริงเป็นสัญญาณไฟฟ้าของผู้ดำเนินการทดลองสร้างลวงขึ้นเองทั้งสิ้น จากนั้นสังเกตว่าคำตอบผู้รับการทดลองจะเหมือนคำตอบที่ผู้ดำเนินการทดลองสร้างลวงขึ้นหรือไม่ ผลการทดลองพบระดับการคล้อยตามต่ำกว่าการทดลองตามวิธีของอาสซ์ ทั้งนี้เพราะสถานการณ์ในการทดลองของอาสซ์เป็นการ เปิด เผยคนโดยตอบแบบเผชิญหน้ากัน

ข้อดีของวิธีการของครัชฟิลด์

ไม่ต้องใช้ผู้สังเกต จึงไม่ต้องจ้องและไม่ต้องฝึกผู้สังเกต และสามารถควบคุมการทดลองได้ดีกว่าวิธีการของอาสซ์ ผู้ดำเนินการทดลองจะเป็นเพียงผู้เกี่ยวข้องที่ควบคุมแสงสัญญาณไฟฟ้าแสดงคำตอบ

ข้อจำกัดของวิธีการของครัชฟิลด์

สถานการณ์การทดลองที่ผู้ดำเนินการทดลองสร้างขึ้นแตกต่างจากสถานการณ์ในชีวิตจริง ทั้งนี้ผู้รับการทดลองไม่ได้เผชิญหน้ากับกลุ่ม แต่นั่งแยกในที่นั่งเฉพาะและมีแสงสัญญาณไฟฟ้าแสดงคำตอบของสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มอยู่ข้างหน้า การแยกนั่งลำพังในที่ของตนนั้น อาจทำให้ผู้รับการทดลองรู้สึกเกี่ยวข้องกับกลุ่มลดลง ซึ่ง คูทซ์ และเกอร์ราด์ (Deutsch and Gerard 1955: 629-639) พบว่าผู้รับการทดลองคล้อยตามในสถานการณ์การทดลองตามวิธีของครัชฟิลด์ต่ำกว่าในสถานการณ์ที่บุคคลเผชิญหน้ากับกลุ่มตามวิธีการของอาสซ์

งานวิจัยในต่างประเทศ

งานวิจัยเกี่ยวกับการคล้อยตามของบุคคลอื่นเนื่องมาจากการกดดันของกลุ่มในสภาพการณ์ที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความคิดเห็นตรงกันหรือเป็นเอกฉันท์ และในสภาพการณ์ที่สมาชิกในกลุ่มมีความคิดเห็นขัดแย้งหรือแตกต่างจากสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่ม ดังเช่นงานวิจัยของอาสช์ (Asch 1955: 13-22) ที่ทดลองและแสดงให้เห็นว่าการเป็นและไม่เป็นเอกฉันท์ของกลุ่มเป็นตัวแปรที่สำคัญในการศึกษาการคล้อยตาม โดยได้ศึกษาการแสดงความคิดเห็นและการกดดันทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาจำนวน 123 คน จัดสภาพการณ์การทดลองให้ผู้รับการทดลองเปรียบเทียบความยาวของเส้นตรงกับบุคคลอื่น ๆ ในกลุ่มที่เป็นผู้สังเกต เช่นเดียวกับ การทดลองของอาสช์ ในปี 1951 (Asch 1951: 560-571) แต่ในงานวิจัยนี้ศึกษาการคล้อยตามกับตัวแปรขนาดของสมาชิกทั้งหมดในกลุ่มที่มีความคิดเห็นตรงกันเป็นเอกฉันท์ร่วมด้วย โดยเปรียบเทียบขนาดของสมาชิกทั้งหมดในกลุ่มที่มีความคิดเห็นตรงกันเป็นเอกฉันท์ตั้งแต่ 1, 2, 3, 4, 6 และ 16 คน งานวิจัยนี้ศึกษาการเป็นเอกฉันท์และไม่เป็นเอกฉันท์ ในกลุ่มที่ไม่มีความเป็นเอกฉันท์นั้น สมาชิก 1 คนในกลุ่มที่เป็นผู้สังเกตแสดงว่าไม่เห็นด้วยกับสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่เห็นตรงกันเป็นเอกฉันท์ และไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลองที่ตอบถูกในการเปรียบเทียบภาพ 6 ชุด พบว่าผู้รับการทดลอง 18 คน จาก 27 คน ตอบโดยแสดงถึงการเป็นตัวของตัวเองและไม่คล้อยตามกลุ่ม ในกลุ่มที่มีความเป็นเอกฉันท์นั้น สมาชิกในกลุ่มที่แสดงว่าไม่เห็นด้วยกับสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มในการตอบ 6 ชุดแรกเปลี่ยนเป็นเห็นด้วยกับสมาชิกส่วนใหญ่ที่เห็นตรงกันเป็นเอกฉันท์โดยตอบผิดและไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลองที่ตอบถูก ผลปรากฏว่าผู้รับการทดลองตอบผิดจากกลุ่มเพิ่มขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการที่บุคคลรู้ว่ามีบุคคลอื่นเห็นด้วยกับตน มีผลให้บุคคลมีอิสระในการตอบตามความคิดเห็นของตนที่คิดว่าถูกต้อง แต่เมื่อพบว่าตนเป็นคนเดียวที่เห็นแตกต่างจากบุคคลอื่น จะมีแนวโน้มคล้อยตามสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มที่เห็นตรงกันสูงขึ้น จากการเปรียบเทียบผลของขนาดที่แตกต่างกันของสมาชิกทั้งหมดในกลุ่มที่เห็นตรงกันเป็นเอกฉันท์ พบว่าการที่เพิ่มขนาดของสมาชิกในกลุ่มที่เห็นตรงกันเป็นเอกฉันท์ และไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลองมีผลในการเพิ่มการคล้อยตามเพียงจุดหนึ่งเท่านั้น คือ ในกลุ่มที่สมาชิก 1 คน ในกลุ่มไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลองผู้รับการทดลองยังคงตอบตามความคิดเห็นของตนเกือบทุกข้อความ และคล้อยตามโดยเปลี่ยนคำตอบเป็นผิด 3.6% ในกลุ่มที่สมาชิกทั้งหมดในกลุ่ม 2 และ 3 คน ไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลองผู้รับการทดลองคล้อยตาม 13.6% และ 31.8% ตามลำดับ แต่เมื่อสมาชิกในกลุ่มที่ตอบผิดตรงกัน และไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลองเพิ่มขึ้นกว่านี้ จะไม่มีผลให้ผู้รับการทดลองคล้อยตาม

มากขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้ยังพบว่า การคล้อยตามการกดดันของกลุ่มขึ้นอยู่กับระดับการตอบผิดของกลุ่มที่มีความเป็นเอกฉันท์ด้วย จากการศึกษาจุดที่กลุ่มที่มีความเป็นเอกฉันท์ตอบผิดมากจนทำให้บุคคลไม่เชื่อถือ และไม่คล้อยตามโดยตอบตามความคิดเห็นของตนที่คิดว่าถูก ผลการวิจัยพบว่าเมื่อจัดให้เปรียบเทียบเส้นตรงมาตรฐานและเส้นตรงอื่น ๆ อีก 3 เส้น กำหนดให้กลุ่มที่มีความเป็นเอกฉันท์ตอบผิดแตกต่างจากความเป็นจริงเป็นระยะห่างถึง 7 นิ้ว ผู้รับการทดลองส่วนหนึ่งยังคงคล้อยตามแต่ในระดับที่ต่ำกว่าการที่กลุ่มที่มีความเป็นเอกฉันท์ตอบใกล้เคียงกับความเป็นจริง

การศึกษาการไม่เป็นเอกฉันท์ของกลุ่มที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่ามีการจัดสภาพการณ์การไม่เป็นเอกฉันท์จากการที่มีผู้ที่เห็นขัดแย้งกับกลุ่มแตกต่างกัน 2 เงื่อนไข 1) เงื่อนไขในการสนับสนุนทางสังคมเป็นสภาพการณ์ที่มีผู้ที่เห็นขัดแย้งกับสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่ม และเห็นด้วยกับผู้รับการทดลองมีผลให้ผู้รับการทดลองคล้อยตามลดลง หรือต่ำกว่ากลุ่มที่มีความเป็นเอกฉันท์ (Asch 1951: 560-571) 2) เงื่อนไขการเบี่ยงเบน เป็นสภาพการณ์ที่มีผู้เห็นขัดแย้งกับกลุ่ม และไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลอง ซึ่งมีผลให้ผู้รับการทดลองคล้อยตามต่ำกว่ากลุ่มที่มีความเป็นเอกฉันท์ และมากกว่าเงื่อนไขการสนับสนุนทางสังคม (Asch 1955: 13-22) ต่อมา อัลเลนและลีวาย (Allen and Levine 1968: 582-591) ศึกษาการสนับสนุนทางสังคม การเบี่ยงเบนและการคล้อยตาม กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาจำนวน 145 คน เข้ารับการทดลองตามวิธีการของ ครัชฟีลด์ (Crutchfield) ผู้วิจัยแบ่งนักศึกษาเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ให้ผู้สังเกตทั้งหมด 4 คน เห็นตรงกันเป็นเอกฉันท์โดยตอบผิด กลุ่มที่ 2 ให้ผู้สังเกตที่ตอบเป็นอันคับ 4 ตอบถูก โดยเห็นด้วยกับผู้รับการทดลองและไม่เห็นด้วยกับสมาชิกอีก 3 คน ที่ตอบผิด กลุ่มที่ 3 ให้ผู้สังเกตที่ตอบเป็นอันคับ 4 ไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลองที่ตอบถูก และตอบผิดมากกว่าสมาชิกอีก 3 คนที่ตอบผิด กลุ่มที่ 4 ให้ผู้สังเกตที่ตอบเป็นอันคับ 4 ไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลองที่ตอบถูกและตอบก่อนข้างถูกมากกว่าสมาชิก 3 คนที่ตอบผิด กลุ่มที่ 5 ให้ผู้สังเกตที่ตอบเป็นอันคับ 4 ไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลอง และตอบก่อนข้างผิดมากกว่าสมาชิกอีก 3 คนที่ตอบผิด ข้อความที่ให้ตอบมี 3 ประเภทคือ ประเภทที่ 1 เป็นข้อความที่ต้องตัดสินโดยใช้สายตา เช่น การพิจารณาว่าสีเหลี่ยมผืนผ้ารูปใดเป็นสีเหลี่ยมจตุรัส ประเภทที่ 2 เป็นข้อความที่ต้องตอบโดยให้ข้อมูล เช่น ข้อความที่ว่า "ระยะทางจากซานฟรานซิสโกถึงนิวยอร์กมีระยะทางเท่าใด" ประเภทที่ 3 เป็นข้อความที่ต้องแสดงความคิดเห็นว่าเห็นด้วยมากที่สุดถึงน้อยที่สุดเรียงจากอันคับ 1-9 เช่น ข้อความที่ว่า "ข้าพเจ้าไม่สามารถทำอะไรได้ดี" ซึ่งผลพบว่าการขัดแย้งใน

กลุ่มทั้งในเงื่อนไขการสนับสนุนทางสังคมและการเบี่ยงเบนมีผลในการลดการคล้อยตามหรือแสดงการคล้อยตามต่ำกว่าเงื่อนไขการเป็นเอกฉันท์ของกลุ่ม ในการตอบข้อความที่ต้องตัดสินใจโดยใช้สายตาเท่านั้น ในการตอบข้อความที่แสดงความคิดเห็นในเงื่อนไขการสนับสนุนทางสังคมเท่านั้น มีผลในการลดการคล้อยตาม

เพื่อให้แน่ใจว่าบุคคลรับรู้ว่ามีบุคคลอื่นอีก 1 คน ที่ขัดแย้งกับกลุ่ม ซึ่งการขัดแย้งของบุคคลอื่นในกลุ่มนั้น เป็นการขัดแย้งในเงื่อนไขการสนับสนุนทางสังคม คือไม่เห็นด้วยกับกลุ่ม และเห็นด้วยกับบุคคล หรือในเงื่อนไขการเบี่ยงเบน คือไม่เห็นด้วยกับกลุ่มและไม่เห็นด้วยกับบุคคล อัลเลนและลีวาย (Allen and Levine 1969: 128-139) จึงศึกษาการเป็นเอกฉันท์และการคล้อยตามอีกครั้งหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาจำนวน 157 คน เป็นชาย 79 คน และหญิง 78 คน แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 เป็นเงื่อนไขการเป็นเอกฉันท์ ผู้คัดค้านทั้งหมด 4 คน เห็นตรงกันโดยตอบผิด กลุ่มที่ 2 เป็นเงื่อนไขการสนับสนุนทางสังคม ผู้คัดค้านที่ตอบเป็นอันดับ 4 เห็นด้วยกับผู้บริหารทดลองที่ตอบถูก และไม่เห็นด้วยกับผู้ที่ตอบผิด กลุ่มที่ 3 เป็นเงื่อนไขการเบี่ยงเบน ผู้คัดค้านที่ตอบเป็นอันดับ 4 ไม่เห็นด้วยกับผู้บริหารทดลอง และไม่เห็นด้วยกับผู้คัดค้านอีก 3 คน โดยตอบผิดมากกว่าผู้คัดค้าน 3 คน ที่ตอบตรงกันนั้น ข้อความที่ให้ตอบมีทั้งหมด 3 ประเภท ตามที่ใช้ทดลองในปี 1968 (Allen and Levine 1968: 582-591) เมื่อให้ผู้รับการทดลองตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้การเห็นด้วยของผู้คัดค้านที่หนึ่งเป็นอันดับ 4 ซึ่งแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกลุ่ม ผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ 2 (96%) รู้สึกว่าผู้ที่ไม่เห็นขัดแย้งกับกลุ่มนั้นเห็นด้วยกับตนมากกว่าผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ 3 (15%) และกลุ่มที่ 1 (0%) เมื่อเปรียบเทียบผลการคล้อยตามพบว่ากลุ่มที่ 2 และ 3 คล้อยตามน้อยกว่ากลุ่มที่ 1 ในการตอบข้อความที่ต้องตัดสินใจโดยใช้สายตาและข้อความที่ต้องตอบโดยให้ข้อมูล แต่ในข้อความที่แสดงความคิดเห็นนั้น กลุ่มที่ 2 คล้อยตามน้อยกว่ากลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 3 คล้อยตามไม่แตกต่างจากกลุ่มที่ 1 จากงานวิจัยจึงแสดงให้เห็นว่าบทบาทของผู้ที่เบี่ยงเบนจากกลุ่ม โดยแสดงว่าไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลอง ไม่มีผลในการลดการคล้อยตามหรือไม่มีผลให้คล้อยตามต่ำกว่ากลุ่มที่มีความเป็นเอกฉันท์ในการตอบข้อความที่ต้องแสดงความคิดเห็น

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับการคล้อยตามของบุคคลในกลุ่มที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มเห็นตรงกัน และสมาชิกในกลุ่มไม่เห็นด้วยกับสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่ม โดยเปรียบเทียบผลระหว่างกรณีที่สมาชิกในกลุ่มไม่เห็นด้วยนั้น เชื่อถือได้มากกับเชื่อถือน้อยด้วยนั้น อัลเลนและลีวาย (Allen and

Levine 1971 C : 48-58) ทำการศึกษาโดยแบ่งผู้รับการทดลองเป็น 3 กลุ่ม เข้าทำงานร่วมกับผู้คิดแฉแตกต่างกัน กลุ่มที่ 1 ผู้คิดแฉสวมแว่นตาเพื่อให้ผู้รับการทดลองเข้าใจว่าสายตาไม่ดี เมื่อผู้ดำเนินการทดลองทดสอบสายตาก่อนดำเนินการทดลองโดยให้มองแผ่นตัวอักษร ผู้คิดแฉจะหลอกร่วมมองไม่เห็นตัวอักษรนั้นชัด และระหว่างการทดลองผู้คิดแฉจะตอบแตกต่างจากสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่ม กลุ่มที่ 2 ผู้คิดแฉไม่ได้สวมแว่นตาและไม่ได้บอกเกี่ยวกับความสามารถของตนในการมองเห็น เมื่อให้ผู้คิดแฉตัดสินคำตอบโดยใช้สายตา ผู้คิดแฉจะตอบแตกต่างจากสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่ม แต่เป็นคำตอบที่ถูกต้อง กลุ่มที่ 3 ผู้คิดแฉตอบตรงกันกับสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่ม แต่เป็นคำตอบที่ผิด ซึ่งพบว่าผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ 1 และ 2 คล้อยตามสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มน้อยกว่าผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ 3 และผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ 1 คล้อยตามสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มมากกว่าผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ 2 ดังนั้นการที่มีผู้ไม่เห็นด้วยกับสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่ม ทั้งที่ผู้ไม่เห็นด้วยนั้น เชื่อถือได้มากและ เชื่อถือได้น้อย มีผลให้ผู้รับการทดลองคล้อยตามกลุ่มน้อยกว่าการที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มเห็นตรงกัน

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาการ เป็นเอกฉันท์ของกลุ่มและการคล้อยตาม ซึ่งอัลเลนและวอยเคอร์ (Allen and Wilder 1980: 1116-1124) ทำการทดลองกับนักศึกษามหาวิทยาลัยจำนวน 89 คน เป็นชาย 41 คน และหญิง 48 คน ให้ทำงานตามวิธีของครีฟฟิลด์ครั้งละ 1 คน โดยหลอกว่าทำงานร่วมกับผู้รับการทดลองอีก 4 คน งานที่ให้ทำคือคูสไลด์ประโยคที่ขีดเส้นใต้คำที่ต้องการให้แสดงความคิดเห็นว่าเป็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับความหมายที่ให้ โดยมีข้อความทั้งหมด 8 ข้อความ แบ่งผู้รับการทดลองเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความคิดเห็นเป็นเอกฉันท์โดยตอบผิดตรงกันใน 6 ข้อความแรกที่เป็นข้อความเกี่ยวกับความคิดเห็น และตอบถูกตรงกันใน 2 ข้อความหลังที่เป็นข้อความทั่วไป กลุ่มที่ 2 สมาชิกในกลุ่ม 1 คน ซึ่งตอบเป็นอันดับที่ 4 ตอบถูกและไม่เห็นด้วยกับสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่ตอบผิด กลุ่มที่ 3 กลุ่มควบคุมที่ผู้รับการทดลองไม่รู้คำตอบของสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม ซึ่งพบว่าผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ 1 คล้อยตามโดยเปลี่ยนคำตอบหรือเปลี่ยนความหมายของสิ่งเรามากกว่าผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ 2 และ 3 และผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ 2 และ 3 คล้อยตามไม่แตกต่างกัน

อัลเลนและนิวตัน (Allen and Newton 1972: 18-30) ศึกษาการคล้อยตามและการเป็นตัวของตัวเอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับต่าง ๆ กัน ระดับ 1, 4, 7 และ 10 แบ่งนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 สมาชิก 4 คนในกลุ่มที่เป็นผู้คิดแฉเห็นตรงกันโดยตอบผิด

ในข้อความครั้งแรก และเห็นตรงกันโดยตอบถูกในข้อความครึ่งหลัง กลุ่มที่ 2 สมาชิกในกลุ่ม 1 คน ที่ตอบเป็นอันดับ 4 ตอบถูกและไม่เห็นด้วยกับสมาชิก 3 คน ที่เห็นตรงกันที่ตอบผิดในข้อความครั้งแรก และไม่เห็นด้วยกับสมาชิก 3 คน ที่เห็นตรงกันที่ตอบถูกในข้อความครึ่งหลัง กลุ่มที่ 3 ได้รับเงื่อนไขการกีดกันจากผู้ใหญ่ ผู้ดำเนินการทดลองจะบอกคำตอบของสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มที่ตอบผิดตรงกัน ในข้อความครั้งแรก และตอบถูกตรงกัน ในข้อความครึ่งหลัง โดยหลอกว่าเป็นคำตอบของครูของ ผู้รับการทดลอง ให้ตอบโดยกลุ่มสัญญาณไฟฟ้าตามวิธีของครัทฟิลด์ (Crutchfield) 9 บุ่ม ข้อความทั้งหมดมี 24 ข้อความ แบ่งเป็น 3 ประเภทคือ ประเภทที่ 1 ข้อความที่รับรู้โดยอาศัย การมองเห็น 12 ข้อความ ให้เปรียบเทียบเส้นตรงมาตรฐานกับเส้นตรงที่กำหนดให้ 9 เส้น ประเภทที่ 2 ข้อความที่ให้แสดงความคิดเห็น เช่น ข้อความที่ว่า "ลูกแมวเป็นสัตว์เลี้ยงที่น่ารัก" "ในวันศุกร์สัปดาห์ผู้ปกครองควรรอนุญาตให้นักเรียนอายุเท่าข้าพเจ้าคืนสาย" ประเภท 3 ข้อความ ที่เกี่ยวกับการชะลอการได้รับความพึงพอใจ เช่นข้อความที่ว่า "ข้าพเจ้าน่าจะได้รับเงิน 50 เซนต์ ในวันนี้น่ามากกว่าได้รับเงิน 1 เหรียญในวันพรุ่งนี้" ผู้รับการทดลองจะต้องตอบว่าเห็นด้วยมากที่สุด ถึงไม่เห็นด้วยมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบการคล้อยตามของผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ 1 และ 2 พบว่าในการตอบข้อความที่ต้องแสดงความคิดเห็น ผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ 2 ทั้งเพศชายและ หญิงทุกระดับอายุคล้อยตามน้อยกว่าผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ 1 ในการตอบข้อความที่รับรู้โดยอาศัย การมองเห็นนั้นผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ 2 คล้อยตามน้อยกว่าผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ 1 เฉพาะ เพศชายระดับ 1 และเพศหญิงระดับ 1 และ 4 และในการตอบข้อความที่เกี่ยวกับการชะลอการ ได้รับความพึงพอใจนั้น ผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ 2 คล้อยตามน้อยกว่าผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ 1 เฉพาะเพศชายระดับ 1 และ 7 และเพศหญิงระดับ 4 และ 7 ดังนั้นจะเห็นว่า การที่บุคคล คล้อยตามกลุ่มที่มีความเป็นเอกฉันท์และไม่มีความเป็นเอกฉันท์นั้นขึ้นอยู่กับประเภทของข้อความที่ ให้ตอบและอายุของบุคคลนั้น ๆ ด้วย

เกี่ยวกับการคล้อยตามในกลุ่มที่มีความเป็นเอกฉันท์และไม่มีความเป็นเอกฉันท์ในการ ตอบข้อความที่มีลักษณะแตกต่างกันนั้น โบยานาวสกี และอัลเลน (Boyanowsky and Allen 1973 a: 408-418) วิจัยด้วยการจัดข้อความเป็น 2 ประเภท ประเภทที่ 1 เป็นข้อความ ที่รับรู้โดยอาศัยการมองเห็นด้วยสายตา เช่นกำหนดรูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก 9 รูป ให้เลือกว่ารูปใด เป็นสี่เหลี่ยมจตุรัส ประเภทที่ 2 เป็นข้อความที่ต้องตอบโดยแสดงว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย กับข้อความที่กำหนดให้ เช่นข้อความที่ว่า "ข้าพเจ้าจะต่อสู้เพื่อสิทธิของข้าพเจ้าถ้ามีคนพยายามจะ ใช้สิทธิของข้าพเจ้า" โดยคำถามจะเริ่มด้วยข้าพเจ้าทั้งหมด ในการทดลองนี้ผู้รับการทดลอง

เข้ารับการทดลองครั้งละ 1 คน สมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มเป็นผู้คัดแนะทั้งสิ้น แบ่งผู้รับการทดลอง เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 สมาชิกทุกคนในกลุ่มเห็นตรงกัน กลุ่มที่ 2 สมาชิกในกลุ่ม 1 คน เห็นด้วย กับผู้รับการทดลองในการตอบข้อความครั้งหนึ่งที่เป็นข้อความประเภทใดประเภทหนึ่ง และไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลองในการตอบข้อความอีกครั้งหนึ่งที่เหลือ ผลการวิจัยพบว่าการมีสมาชิก ในกลุ่มเห็นด้วยกับผู้รับการทดลองมีผลให้ผู้รับการทดลองคล้อยตามกลุ่มทดลองในการตอบข้อความ ทั้ง 2 ประเภท แต่ในระดับที่แตกต่างกัน คือคล้อยตามในการตอบข้อความประเภทที่ 1 สูงกว่า ข้อความประเภทที่ 2 ในการตอบข้อความที่รับรู้โดยอาศัยการมองเห็นมีคำตอบที่ถูกต้องและผิดอย่าง ชัดเจน สามารถตรวจคำตอบได้โดยใช้เครื่องมือวัดบุคคลจึงต้องพยายามตอบให้ตรงกับคำตอบที่ถูกต้อง นั้น คำตอบอื่น ๆ จะเป็นคำตอบที่ผิดทันที เมื่อสมาชิกในกลุ่มเห็นตรงกันในคำตอบใดจึงน่าจะ เชื่อถือได้ว่ากลุ่มให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับตน บุคคลจึงอาจเปลี่ยนความคิดเห็นหรือคล้อยตามกลุ่ม แต่ เมื่อสมาชิกบางคนในกลุ่มแสดงว่าไม่เห็นด้วยกับกลุ่มทำให้บุคคลไม่แน่ใจว่าคำตอบของกลุ่มถูกจึง คล้อยตามกลุ่มทดลองหรือแตกต่างจากเมื่อทุกคนในกลุ่มเห็นตรงกัน ในการตอบข้อความที่ให้แสดง ความคิดเห็นว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยในระดับใดนั้น เป็นการแสดงความคิดเห็นส่วนตัวไม่มีคำตอบ ที่ถูกต้องหรือผิดอย่างชัดเจน คำตอบของบุคคลต่าง ๆ ในกลุ่มจึงอาจมีทั้งเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย เมื่อสมาชิกในกลุ่มบางคนไม่เห็นด้วยจึงไม่มีผลกดดันให้บุคคลคล้อยตามมากนัก

งานวิจัยของมาลอฟและลอต (Malof and Lott 1962: 254-258) เป็นงานวิจัย ที่สนับสนุนงานวิจัยที่กล่าวข้างต้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาเพศชาย 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่มีอคติสูง 30 คน และมีอคติต่ำ 30 คน ในการทดลองแต่ละครั้งให้ผู้รับการทดลอง 1 คน ตอบร่วมกับผู้คัดแนะ 5 คน ที่เป็นชาวผิวขาว 4 คน และชาวผิวดำ 1 คน ข้อความที่ให้ตอบเป็น ข้อความที่รับรู้โดยอาศัยการมองเห็น เป็นการเปรียบเทียบความยาวของเส้นตรง ในการตอบ ข้อความครั้งแรก สมาชิกทุกคนในกลุ่มเห็นตรงกันเป็นเอกฉันท์โดยตอบผิด และในการตอบข้อความ ครั้งหลังสมาชิกในกลุ่ม 1 คน ที่เป็นชาวผิวขาวหรือชาวผิวดำตอบถูก และไม่เห็นด้วยกับสมาชิก ส่วนใหญ่ในกลุ่มที่เห็นตรงกันโดยตอบผิด เมื่อเปรียบเทียบการคล้อยตามในกลุ่มที่เป็นเอกฉันท์ และกลุ่มที่มีสมาชิกคนใดในกลุ่มสนับสนุนผู้รับการทดลอง พบว่าผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับกลุ่มที่เป็นชาวผิวขาว และผิวดำมีผลให้บุคคลที่มีอคติสูงคล้อยตามน้อยกว่าสมาชิกทุกคนในกลุ่มเห็นตรงกัน และบุคคลที่มี อคติต่ำคล้อยตามลดลง เมื่อมีผู้ไม่เห็นด้วยกับกลุ่มที่เป็นชาวผิวขาวหรือผิวดำ นอกจากนั้นยังพบ ด้วยว่าบุคคลที่มีอคติต่ำคล้อยตามน้อยกว่าบุคคลที่มีอคติสูง

จากการศึกษาของ Malof และ Loff นั้นทำให้โบราณาสก และอัลเลน (Boyanowsky และ Allen 1973 b: 408-418) ตั้งข้อสงสัยว่าถ้าเป็นงานประเภทอื่น ๆ คือ ข้อความในเรื่องทั่ว ๆ ไปที่ต้องแสดงความคิดเห็น ทั้งนี้เป็นข้อความที่ไม่เกี่ยวกับคนจะมีผลต่อการคล้อยตามกลุ่มของบุคคลแตกต่างจากการตอบข้อความที่รับรู้โดยอาศัยการมองเห็นและข้อความที่ต้องแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตนหรือไม่ จึงทดลองเป็นการทดลองที่ 2 ตามวิธีของ Malof และ Lott แต่เพิ่มตัวแปรต้นคือข้อความในเรื่องทั่ว ๆ ไปที่ต้องแสดงความคิดเห็น โดยให้แสดงว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยมากน้อยเพียงใด ตั้งแต่ระดับ 1-9 เช่นข้อความที่ว่า "คนหนุ่มสาวส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาสูงเกินไป" ผู้รับการทดลองต้องแสดงความคิดเห็นทั้งสิ้น 24 ข้อความ แบ่งผู้รับการทดลองเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกทำงานร่วมกับสมาชิกทุกคนในกลุ่มที่เห็นตรงกัน กลุ่มที่ 2 ทำงานร่วมกับกลุ่มที่มีสมาชิกในกลุ่ม 1 คน ซึ่งอาจเป็นชาวผิวขาวหรือผิวดำไม่เห็นด้วยกับสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่เห็นตรงกัน ในการตอบข้อความที่รับรู้โดยอาศัยการมองเห็น และข้อความที่ต้องแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตนพบผลการทดลองเช่นเดียวกับที่ Malof และ Loff ทดลอง และในการตอบข้อความที่รับรู้โดยอาศัยการมองเห็น ผู้รับการทดลองกลุ่มที่ 2 คล้อยตามลดลงหรือน้อยกว่าผู้รับการทดลองกลุ่มที่ 1 เช่นเดียวกับในการตอบข้อความทั่ว ๆ ไป ที่ต้องแสดงความคิดเห็น แต่ในการตอบข้อความที่ต้องแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตนนั้นผู้รับการทดลองไม่คล้อยตามลดลงเมื่อมีสมาชิกในกลุ่มที่เป็นชาวผิวดำไม่เห็นด้วยกับสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่ม ทั้งนี้ชาวผิวดำมีสถานภาพทางสังคมต่ำ ผู้รับการทดลองอาจไม่เชื่อว่าชาวผิวดำที่ไม่เห็นด้วยกับกลุ่มนั้นจะให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับตนได้ จึงไม่เชื่อคำตอบของชาวผิวดำ แต่เชื่อสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่เป็นชาวผิวขาวมากกว่า นอกจากนั้นในการทดลองนี้ยังพบว่าผู้รับการทดลองคล้อยตามกลุ่มลดลง เมื่อสมาชิกบางคนในกลุ่มที่เป็นชาวผิวขาวไม่เห็นด้วยกับสมาชิกใหญ่ในกลุ่ม ทั้งนี้บุคคลเชื่อว่าชาวผิวขาวที่ไม่เห็นด้วยกับกลุ่มนั้นอาจตอบถูก และสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มอาจตอบผิด

งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาการ เป็นเอกฉันท์ของกลุ่มและการคล้อยตามโดยวัดการคล้อยตามจากการเปลี่ยนแปลงคำตอบจากเดิมดังที่กล่าวถึงงานวิจัยดังกล่าวมาแล้ว แต่มีงานวิจัยอีกส่วนหนึ่งที่ศึกษาโดยเพิ่มตัวแปรตามอีกตัวแปรหนึ่งคือ การใช้เวลาในการคิดก่อนตอบ ทั้งนี้ Morris และ Miller (1975: 215-223) ทบทวนผลการทดลองของ Asch (1955) และผลการทดลองของ Allen และ Levine (1969) พบว่าผลการทดลองดังกล่าวแตกต่างกันอาจเนื่องจากผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มแสดงการไม่เห็นด้วยในอันดับที่แตกต่างกัน ดังที่ Asch ทดลองโดยให้ผู้ที่ไม่เห็นด้วยตอบเป็นอันดับที่ 3 และที่ Allen และ Levine ทดลองให้ผู้ที่ไม่

เห็นด้วยตอบเป็นอันดับที่ 4

มอริสและมิลเลอร์ (Morris and Miller 1975: 215-223) สนใจศึกษาการลดการคล้อยตามเมื่อมีผู้ไม่เห็นด้วยกับกลุ่มตอบเป็นอันดับแรกและอันดับอื่น ๆ แตกต่างกันหรือไม่ ซึ่งในการทดลองครั้งนี้วัดการคล้อยตามจากการเปลี่ยนแปลงคำตอบและวัดความขัดแย้งในใจโดยวัดจากช่วงเวลา ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าช่วงเวลาในการคิดก่อนตอบของบุคคลสัมพันธ์กับการคล้อยตามของบุคคลนั้น กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้เป็นนักศึกษาจำนวน 244 คน เป็นชาย 192 คน และหญิง 52 คน เข้ารับการทดลองครั้งละ 5 คน ตามวิธีการของครัชฟิลด์ (Crutchfield) งานที่ให้ทำคือคุณภาพสไลด์ที่แสดงจุดบนกระดานดำ และให้ตัดสินจำนวนจุดในแต่ละภาพและเลือกคำตอบรวมทั้งหาค่า 22 ชุด ผู้รับการทดลองจะแสดงภาพแต่ละชุดให้ดูนานแตกต่างกันคือ .75 วินาที 1.5 วินาที และ 3.0 วินาที แบ่งกลุ่มผู้รับการทดลองเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 คำตอบของสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มทั้งหมด 4 คน เห็นตรงกันโดยตอบถูก กลุ่มที่ 2 คำตอบของสมาชิกคนที่ตอบอันดับ 1 แสดงถึงการไม่เห็นด้วยกับสมาชิกอีก 3 คนในกลุ่ม ที่เห็นตรงกัน กลุ่มที่ 3 คำตอบของสมาชิกที่ตอบอันดับ 4 แสดงถึงการไม่เห็นด้วยกับสมาชิก 3 คนในกลุ่ม ที่เห็นตรงกัน ซึ่งพบผลว่าการคล้อยตามมีความสัมพันธ์กับช่วงเวลาในการคิดก่อนตอบ และพบด้วยว่ากลุ่มที่ 2 และ 3 เปลี่ยนแปลงคำตอบและใช้เวลาน้อยกว่ากลุ่มที่ 1 และเมื่อเปรียบเทียบอันดับของบุคคลที่เบี่ยงเบนไปจากกลุ่มหรือไม่เห็นด้วยสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่เห็นตรงกันพบว่ากลุ่มที่ 2 เปลี่ยนแปลงคำตอบและใช้เวลาน้อยกว่ากลุ่มที่ 3

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ Meade และ Barnard (1972: 15-24) ที่ศึกษาการคล้อยตามโดยสังเกตการเปลี่ยนแปลงระดับความคิดเห็นและจับเวลาที่ใช้ในการคิดก่อนแสดงความคิดเห็น ผู้รับการทดลองเป็นนักศึกษาจีนเพศชายจำนวน 60 คน แบ่งผู้รับการทดลองเป็น 2 กลุ่ม ให้ทำงานตามวิธีของอาสช์ (Asch) ร่วมกับผู้ตัดสินเพศชาย 5 คน หรือผู้ตัดสินเพศหญิง 5 คน ผู้รับการทดลองเข้าร่วมการทดลองครั้งละ 1 คน กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มทดลองที่ผู้ตัดสินทั้งหมดในกลุ่มแสดงความคิดเห็นตรงกัน แต่ตรงกันข้ามกับผู้รับการทดลอง กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มควบคุมที่ผู้ตัดสินครั้งหนึ่งเห็นด้วยกับผู้รับการทดลองและผู้ตัดสินอีกครั้งหนึ่งไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลอง จัดให้ผู้ตัดสินนั่งในอันดับ 1 อย่างบังเอิญ จึงต้องแสดงความคิดเห็นเป็นอันดับแรก โดยต้องบอกระดับความคิดเห็นซึ่งมีตั้งแต่ +10 ถึง -10 คือเห็นด้วยมากที่สุดถึงไม่เห็นด้วยมากที่สุด เมื่อผู้ตัดสินคนอื่น ๆ แสดงความคิดเห็นหมดแล้ว ผู้ตัดสินที่นั่งเป็นอันดับ

สุดท้ายจะบอกเหตุผลที่แสดงความคิดเห็นดังกล่าวก่อนบ้าง และผู้รับการทดลองจะบอกเหตุผลเป็นอันดับสุดท้าย ในครั้งหลังนี้ทุกคนสามารถเปลี่ยนความคิดเห็นของตนได้ ซึ่งผลการทดลองพบว่าผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ 1 เปลี่ยนแปลงระดับความคิดเห็น และใช้เวลาในการคิดก่อนตอบมากกว่าผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ 2 นอกจากนี้ยังพบว่าผู้รับการทดลองชาวจีนเปลี่ยนแปลงระดับความคิดเห็นและใช้เวลาในการคิดก่อนตอบมากกว่าผู้รับการทดลองชาวอเมริกัน

งานวิจัยในประเทศ

สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับการคล้อยตามในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเปรียบเทียบตัวแปรต่าง ๆ มีผลต่อการคล้อยตามแตกต่างกันหรือไม่ โดยใช้ข้อความที่ต้องตัดสินใจรับรู้ทางสายตาและวัคการคล้อยตามจากการเปลี่ยนคำตอบ ภายหลังจากได้รับการกดดันจากกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับต่าง ๆ กัน ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาถึงชั้นอุดมศึกษา จะได้กล่าวถึงงานวิจัยพอสังเขปมีรายละเอียดดังนี้

คำรง สากรวิมล (2516) ได้ศึกษาเรื่อง การทำตามของนักเรียนฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรชั้นปีที่ 2 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิทยาลัยครูนครปฐม จำนวน 90 คน เป็นหญิง 45 คน เป็นชาย 45 คน จัดสภาพการณ์การทดลองให้ผู้รับการทดลองทำงานร่วมกับผู้บังคับ 5 คน โดยทุกคนนั่งเผชิญหน้ากัน งานที่ให้ทำคือเปรียบเทียบเส้นตรงมาตรฐาน 1 เส้น กับเส้นตรงที่กำหนดให้ 3 เส้น พบว่าผู้รับการทดลองเพศหญิงทำตามมากกว่าเพศชาย ผู้รับการทดลองที่มีความวิตกกังวลสูงทำตามมากกว่าผู้ที่มีความวิตกกังวลต่ำ ผู้รับการทดลองเพศหญิงที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวทำตามมากกว่าผู้รับการทดลองเพศชายที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว

นรินทร์ สุขอำไพจิตร (2518) ได้ศึกษาเรื่อง ความเกรงใจและขนาดของกลุ่มที่มีผลต่อการทำตามของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเพศชายจำนวน 80 คน จัดสภาพการณ์การทดลองให้ผู้รับการทดลองเข้ารับการทดลองครั้งละ 1 คน โดยหลอกว่าต้องนั่งทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ งานที่ให้ทำคือพิจารณาตัดสินความยาวของเส้นตรง กำหนดเส้นตรงมาตรฐานให้ 1 เส้น แล้วให้เปรียบเทียบกับเส้นตรงอื่น ๆ อีก 5 เส้น ผู้รับการทดลองจะต้องตอบโดยยกปุ่มสัญญาณไฟฟ้าที่อยู่ข้างหน้าที่นั่งของตน ระหว่างการทดลองผู้ควบคุมเครื่องจะแสดงสัญญาณไฟฟ้า ซึ่งหลอกว่าเป็นคำตอบของคนอื่น ๆ อีก 4 คน พบว่ากลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกมากมีพฤติกรรมทำตามสูงกว่ากลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกน้อย ผู้รับการทดลองในกลุ่ม

ที่มีระดับความแรงใจสูงมีพฤติกรรมทำตามสูงกว่าในกลุ่มที่มีระดับความแรงใจต่ำ

จินตนา ก้อนเพชร (2523) ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบพฤติกรรมการคล้อยตามของเด็กภายใต้เงื่อนไขการได้รับรางวัล และไม่ได้รับรางวัล ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, 4, 5 และ 6 ที่กำลังศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน เป็นหญิง 50 คน เป็นชาย 50 คน ที่มีระดับอายุและเพศแตกต่างกัน จัดสภาพการณ์การทดลองให้ผู้รับการทดลองเข้ารับการทดลองครั้งละ 1 คน ร่วมกับผู้คัดแนะ 4 คน โดยทุกคนนั่งเผชิญหน้ากัน งานที่ให้ทำคือเปรียบเทียบเส้นตรงมาตรฐาน 1 เส้น กับเส้นตรงที่กำหนดให้ 3 เส้น แบ่งผู้รับการทดลองเป็น 2 เงื่อนไขคือ

1. เงื่อนไขการไม่ได้รับรางวัล ผู้รับการทดลองทั้ง 5 ระดับอายุ แบ่งเป็นนักเรียนชาย 25 คน นักเรียนหญิง 25 คน จะไม่ได้รับรางวัลแต่อย่างใดไม่ว่าจะตอบถูกหรือตอบผิดตามผู้คัดแนะ

2. เงื่อนไขการได้รับรางวัล ผู้รับการทดลองทั้ง 5 ระดับอายุ แบ่งเป็นนักเรียนชาย 25 คน นักเรียนหญิง 25 คน จะได้รับรางวัล ได้แก่ สมุด ดินสอ ปากกา ไม้บรรทัด ยางลบ คนละ 1 ชิ้น เมื่อผู้คัดแนะแก้มองตอบผิดแล้ว ผู้รับการทดลองซึ่งนั่งในอันดับสุดท้ายตอบตามผู้คัดแนะ

ผลการทดลองพบว่า

1. เด็กที่เข้ารับการทดลองภายใต้เงื่อนไขการได้รับรางวัล จะมีพฤติกรรมการคล้อยตามสูงกว่าเด็กที่เข้ารับการทดลองภายใต้เงื่อนไขการไม่ได้รับรางวัล

2. ภายใต้เงื่อนไขการได้รับรางวัลและไม่ได้รับรางวัล เด็กที่มีระดับอายุต่างกัน จะมีพฤติกรรมการคล้อยตามแตกต่างกัน โดยที่เด็กอายุ 13 ปี มีพฤติกรรมการคล้อยตามต่ำกว่าเด็กอายุ 9, 11 และ 12 ปี

3. เด็กชายมีพฤติกรรมการคล้อยตามสูงกว่าเด็กหญิงในทั้ง 2 เงื่อนไข

จากการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยการคล้อยตามในประเทศไทยที่กล่าวมา พบว่าเกือบทั้งหมดเป็นการศึกษาเปรียบเทียบตัวแปรการกคคคของกลุ่มที่เกี่ยวกับความแตกต่างของบุคคล ขนาดของกลุ่ม และลักษณะของสถานการณ์เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมคล้อยตาม ยังไม่พบว่าได้มีการศึกษาเปรียบเทียบอิทธิพลของการกคคคคคของกลุ่มที่กลุ่มมีความเป็นเอกฉันท์และไม่มีความเป็นเอกฉันท์ ซึ่งน่าสนใจว่าลักษณะของกลุ่มทั้ง 3 แบบนี้จะมีผลให้บุคคลคล้อยตามกลุ่มแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร นอกจากนี้วิธีการทดลองเกี่ยวกับการคล้อยตามที่มีผู้ศึกษาไว้ใน

ประเทศไทยส่วนหนึ่งศึกษาการคล้ายตามการตอบ โดยให้ตัดสินจากการรับรู้ทางสายตา แสดงคำตอบโดยกลุ่มไฟฟ้า ผู้ดำเนินการทดลองหลอกว่าต้องทำงานร่วมกับผู้รับการทดลองคนอื่น ๆ เป็นสภาพการณ์ที่ไม่เปิดเผยตนตามวิธีของครัทช์ฟิลด์ (Crutchfield) วิธีการทดลองอีกส่วนหนึ่งผู้รับการทดลองต้องตอบต่อหน้าสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม แต่ข้อความที่ให้ตอบนั้นยังคงเป็นข้อความที่ให้ตอบจากการรับรู้ทางสายตา เช่น เปรียบเทียบความยาวของเส้นตรงตามวิธีของอาสช์ (Asch)

ในการเรียนการสอนปัจจุบันนั้นสนับสนุนให้นักเรียน นักศึกษากล้าพูดแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน้าคนอื่น ๆ อย่างมีเหตุผล ซึ่งอาจเป็นการเห็นด้วยหรือมีความคิดเห็นขัดแย้ง เพื่อปลุกฝังให้มีความคิดสร้างสรรค์และเป็นผู้นำ โดยมุ่งที่จะพัฒนาสังคมไปสู่ระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งที่จะจัดสภาพการณ์ให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งเน้นการเรียน-การสอนเป็นกลุ่ม และใช้รูปแบบการอภิปรายร่วมกับการบรรยาย แสดงความคิดเห็นและเหตุผลต่อหน้าสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มซึ่งอาจมีทั้งเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าตามกันของผู้วิจัยจึงจัดให้ผู้รับการทดลองแสดงความคิดเห็น ในสภาพการณ์ที่ผู้สังเกตทั้งหมดยังมีความคิดเห็นตรงกันในทางที่ไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลอง และผู้สังเกตมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน โดยสมาชิกครึ่งหนึ่งในกลุ่มสนับสนุนความคิดเห็นของผู้รับการทดลอง

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของกลุ่มที่มีต่อการคล้ายตามของสมาชิกของกลุ่ม ในสภาพการณ์ทดลองที่มีการกดดันของกลุ่ม 2 สภาพการณ์ คือ สมาชิกทุกคนในกลุ่มเห็นตรงกัน และไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลอง และสมาชิก 2 คน จาก 4 คนเห็นตรงกันว่าจะมีผลทำให้บุคคลในสภาพการณ์ทั้ง 2 นี้คล้ายตามแตกต่างกันหรือไม่ และแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้การวิจัยยังจะศึกษาอิทธิพลของกลุ่มต่อการใช้เวลาในการแก้ปัญหาของสมาชิกของกลุ่มอีกด้วย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ในกรณีที่ผู้สังเกตทั้งหมดเห็นตรงกัน และไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลองจะมีผลทำให้ผู้รับการทดลองเปลี่ยนแปลงระดับความคิดเห็นมากกว่าในกรณีที่ผู้สังเกต 2 คน จาก 4 คนเห็นตรงกัน

2. ในกรณีที่ผู้สังเกตเห็นตรงกัน และไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลอง จะมีผลทำให้ผู้รับการทดลองใช้เวลาในการคิดก่อนตอบมากกว่าในกรณีที่ผู้สังเกต 2 คน จาก 4 คน เห็นตรงกัน

ตัวแปร

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ จำนวนของผู้ที่มีความคิดเห็นตรงกันของผู้สังเกต

ตัวแปรตาม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงระดับความคิดเห็นของผู้รับการทดลอง ภายใต้อิทธิพลของเวลาในการคิดก่อนแสดงความคิดเห็นของผู้รับการทดลอง

คำจำกัดความ

การกอดันของกลุ่ม หมายถึง การที่สมาชิกในกลุ่มแสดงความคิดเห็นที่แสดงถึงการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลอง

การคล้อยตาม หมายถึง การที่ผู้รับการทดลองเปลี่ยนระดับความคิดเห็น เนื่องจาก การที่สมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลอง

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาเพียงเฉพาะการคล้อยตามที่เกิดจากการที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มเห็นตรงกันและไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลอง และสมาชิก 2 คน จาก 4 คนเห็นตรงกัน
2. การวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาเฉพาะการคล้อยตามของนักศึกษาที่เป็นเพศชายและผู้สังเกตเป็นเพศชายทั้งหมด
3. การวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเท่านั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการนำความรู้เกี่ยวกับการคล้อยตามของนักศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ
2. ทำให้ทราบระดับการคล้อยตามที่เกิดจากการกอดันของกลุ่มของนักศึกษาว่าจะแสดงถึงการคล้อยตามกลุ่มหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด
3. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางด้านวิชาการ เกี่ยวกับอิทธิพลของกลุ่มในอีกแง่มุมหนึ่ง
4. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาหรือวิจัยต่อไป